А. Ш. НУРМӨХӘММӘТОВА, З. Ш. РИЗВАНОВА, К. М. ЗАРИПОВА

# ӘЛИФБА

«МӘГАРИФ» НӘШРИЯТЫ

ӘЛИФБА
А. Ш. НУРМӨХӘММӘТОВА, З. Ш. РИЗВАНОВА, К. М. ЗАРИПОВА

**Аа** *Аа*

**Әә** *Әә*

**Бб** *Бб*

**Вв** *Вв*

**Гг** *Гг*

**Дд** *Дд*

**Ее, Ёё** *Ее, Ёё*

**Жж** *Жж*

**Җҗ** *Җҗ*

**Зз** *Зз*

**Ии** *Ии*

**Йй** *Йй*

**Кк** *Кк*

**Лл** *Лл*

**Мм** *Мм*

**Нн** *Нн*

**ң** *ң*

**Оо** *Оо*

**Өө** *Өө*

А. Ш. НУРМӨХӘММӘТОВА, З. Ш. РИЗВАНОВА, К. М. ЗАРИПОВА

# ӘЛИФБА

ДҮРТЬЕЛЛЫК БАШЛАНГЫЧ
ТАТАР МӘКТӘБЕНЕҢ 1 НЧЕ СЫЙНЫФЫ
ӨЧЕН ДӘРЕСЛЕК

Ә. З. Рәхимовның
иҗади үсеш технологиясенә корылган

*Татарстан Республикасы*
*Мәгариф һәм фән министрлыгы*
*рөхсәте белән басыла*

КАЗАН • «МӘГАРИФ» НӘШРИЯТЫ • 2007

УДК 373.167.1:811.512.145*01
ББК 84:81.2Тат я71
Н80

Рәссамнары:
*В. Е. Булатов, Л. С. Золондинова, И. А. Язынин*

*Охраняется Законом РФ «Об авторском праве и смежных правах». Воспроизведение всей книги или её части на любых видах носителей запрещается без письменного разрешения издательства.*

**Нурмөхәмматова А. Ш.**
Н80 Әлифба : Дүртьеллык башл. татар мәкт. 1 нче с-фы өчен д-лек/ А. Ш. Нурмөхәмматова, З. Ш. Ризванова, К. М. Зарипова.— Казан : Мәгариф, 2007.— 95 б.
ISBN 978-5-7761-1724-4

ISBN 978-5-7761-1724-4

© «Мәгариф» нәшрияты, 2007
© Бизәү. «Мәгариф» нәшрияты, 2007

ABC
3
4

# Шартлы тамгалар:

▭ — сүз

⊟ — предметны атаучы сүз

☰ — предметның эшен яки хәрәкәтен атаучы сүз

∼ — предметның билгесен атаучы сүз

◫ — сүзнең иҗек моделе

○ — сузык аваз

⊘ — калын сузык аваз

◓ — нечкә сузык аваз

□ — тартык аваз

⧄ — калын яңгырау тартык аваз

◩ — нечкә яңгырау тартык аваз

⧄ — калын саңгырау тартык аваз

◪ — нечкә саңгырау тартык аваз

⊟—⊟—☰ — җөмлә моделе

∨ — җөмләдә сүзләр арасына өстәләчәк сүзнең урынын күрсәтә

⟨ — сүзләрне чагыштыру

✎ — әйтеп яздыру

📖 — әти-әниләр белән бергә уку өчен

## Мәктәпкә.

Чәчәкләр тотып кулга,
Без чыктык матур юлга.

Һәркем белә, әлбәттә,
Без барабыз мәктәпкә.

Безне котлый этиләр:
— Бик дәү үстегез,— диләр.

Өйрәтәләр әниләр:
— Әйбәт булыгыз,— диләр.

Дәү эти, дәү әниләр:
— Хәерле юл, хуш,— диләр.

*Әминә Бикчәнтәева.*

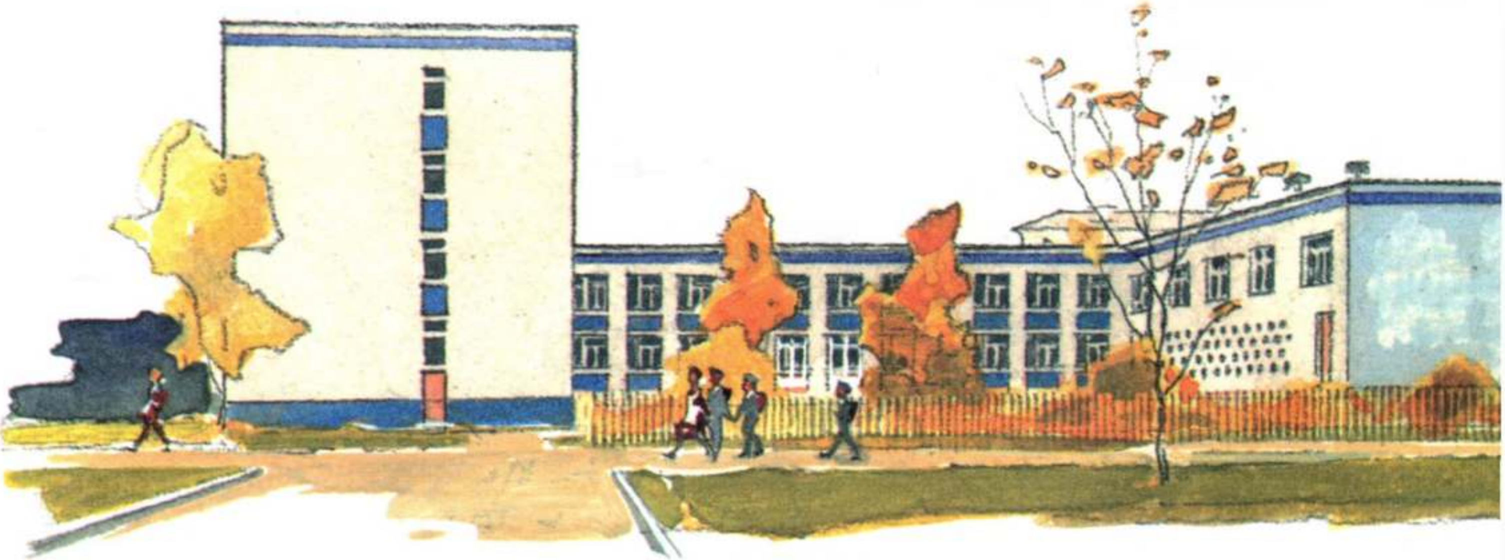

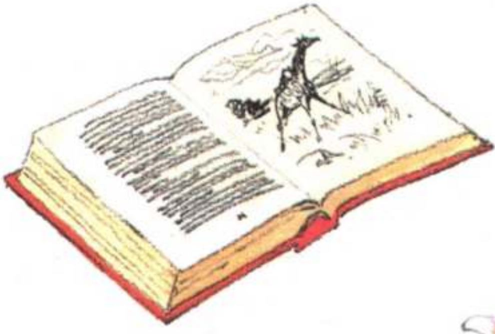

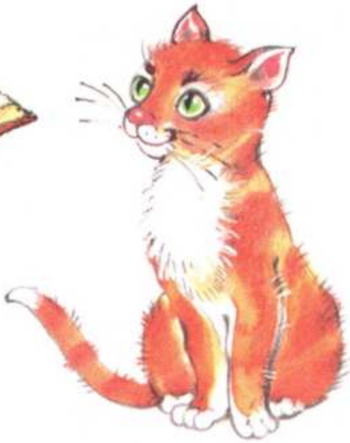

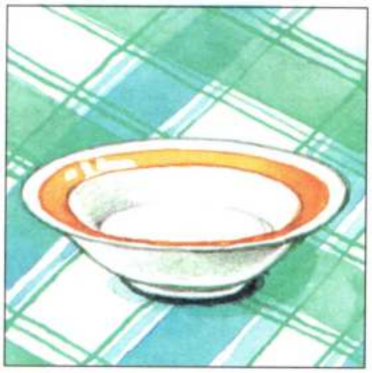

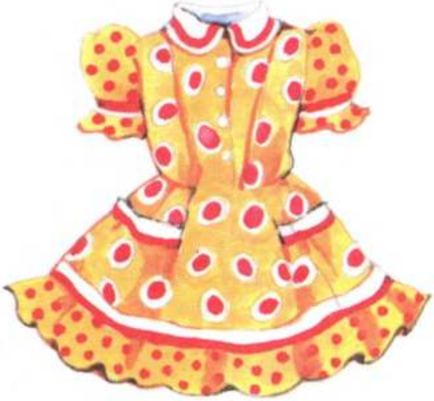

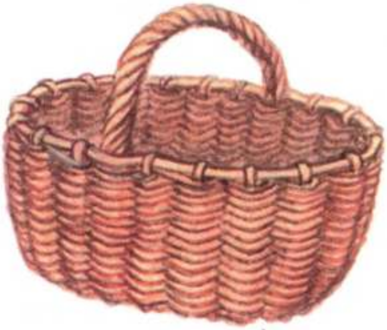

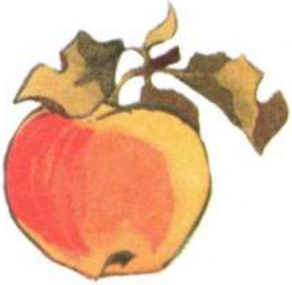

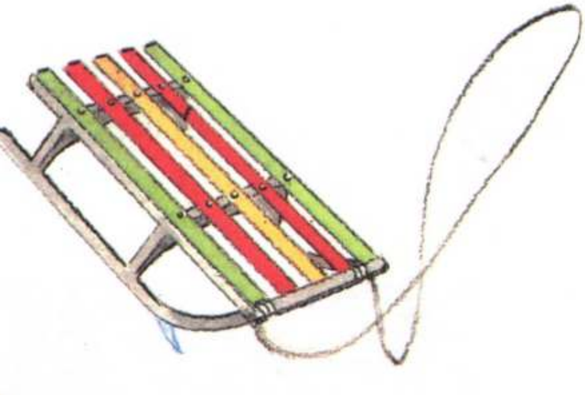

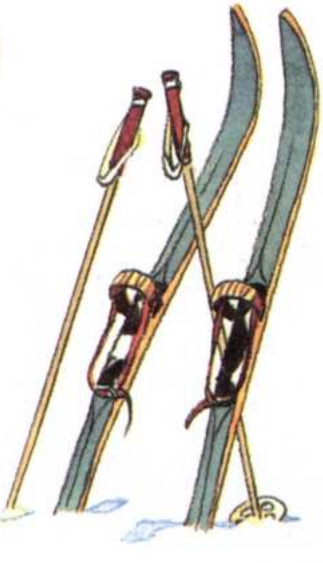

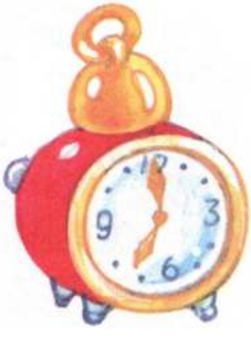
12
3
6
9

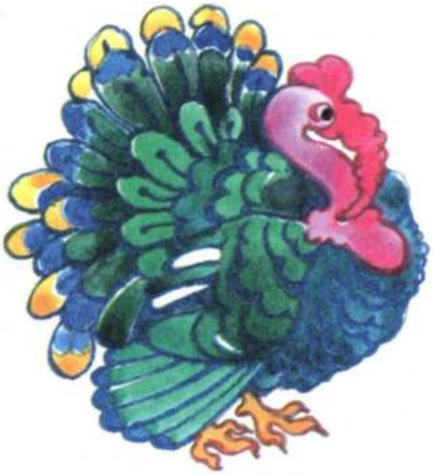

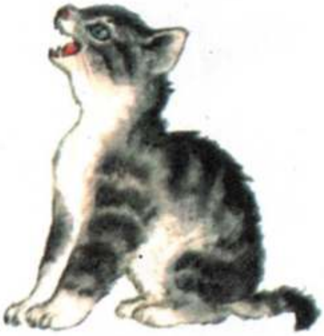

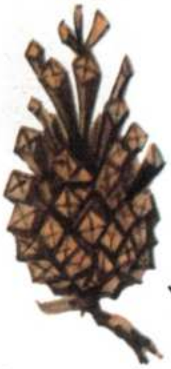

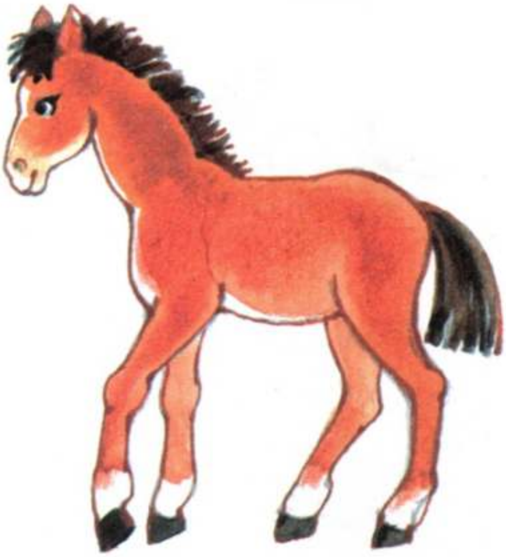

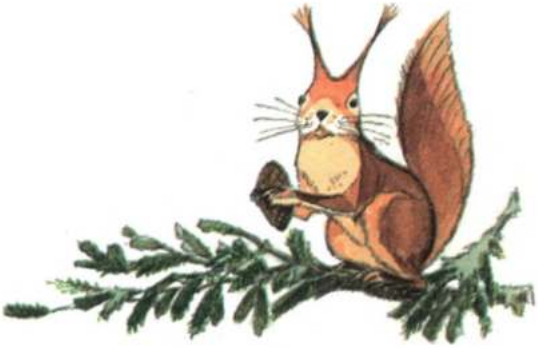

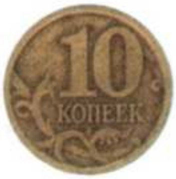
10
КОПЕЕК

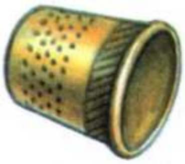

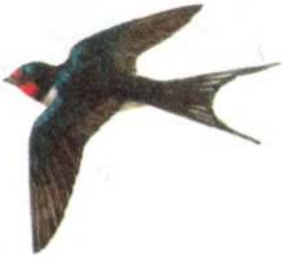

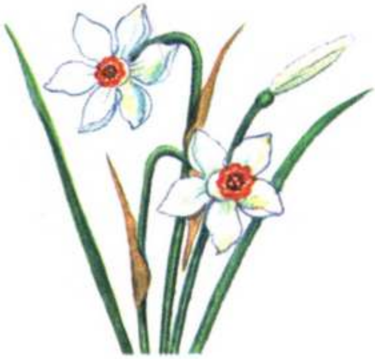

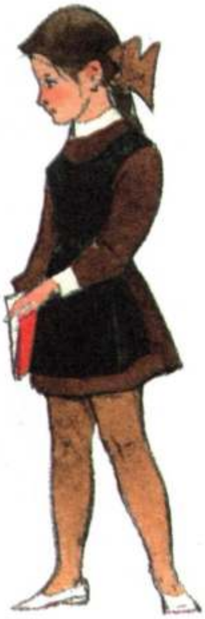

… …?

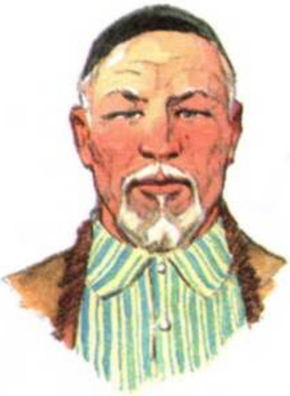

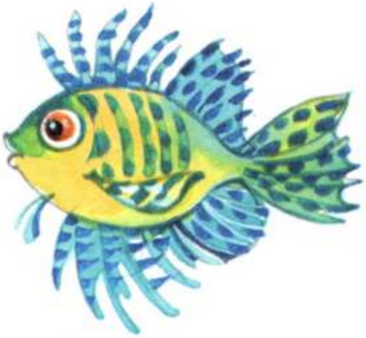

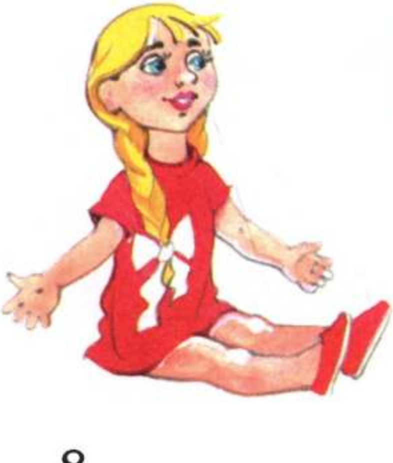

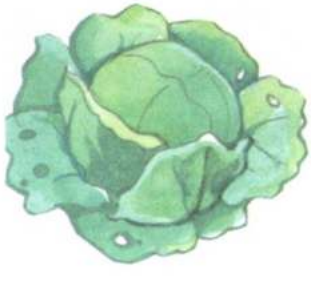

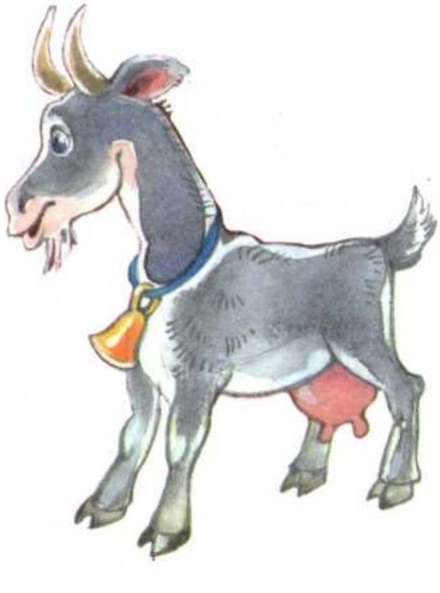

—

=

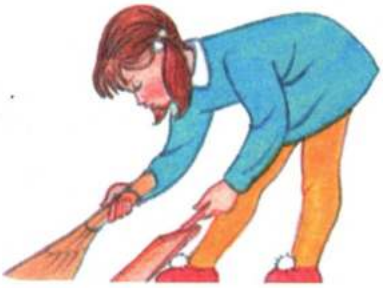

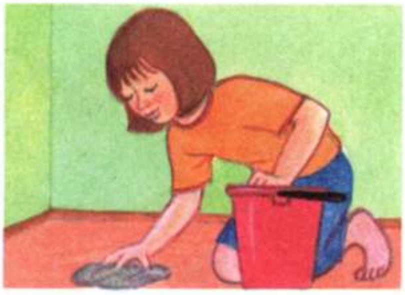

— ?

— ?

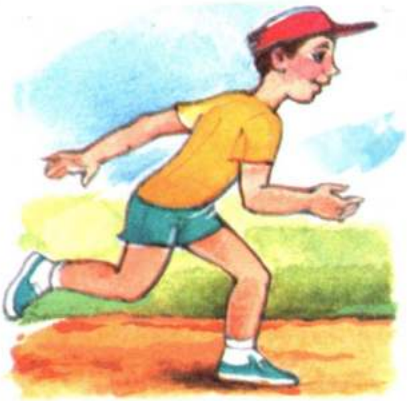

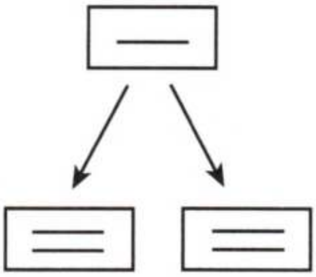

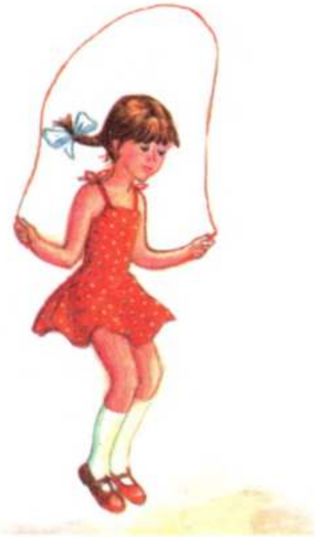

— =

— =

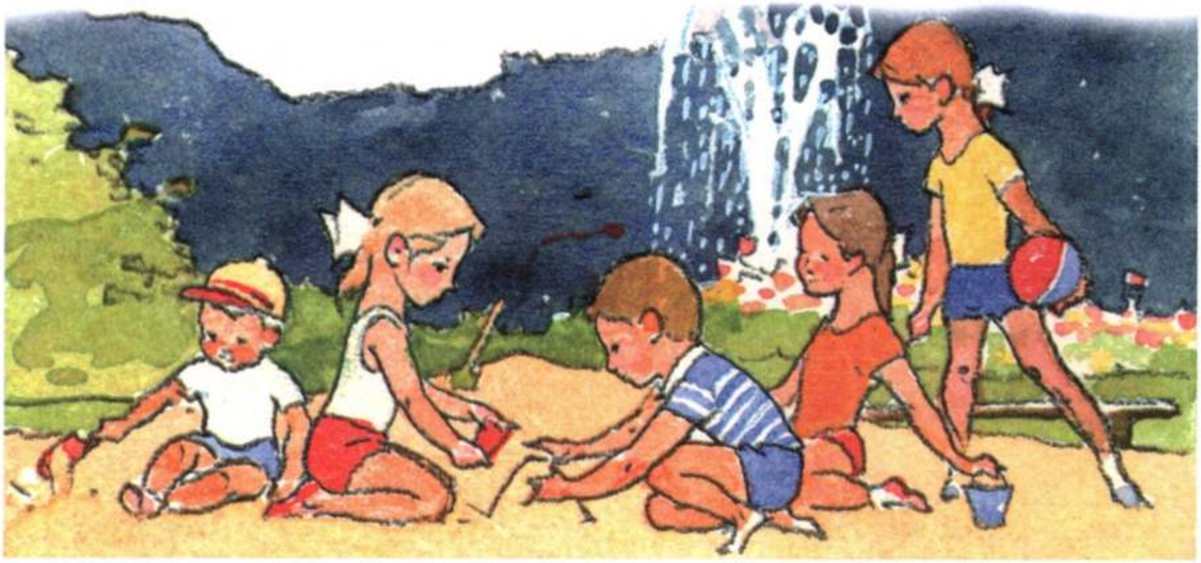

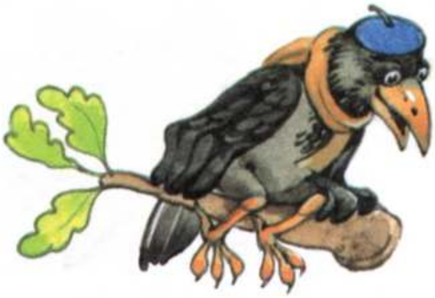

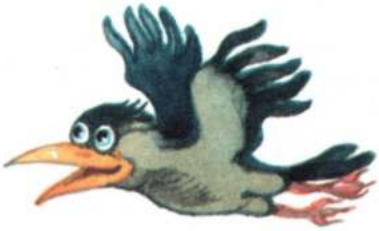

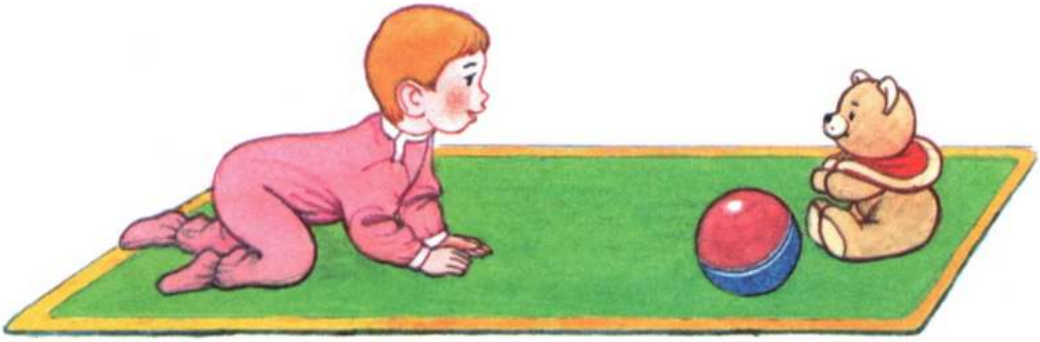

— ... ...? =

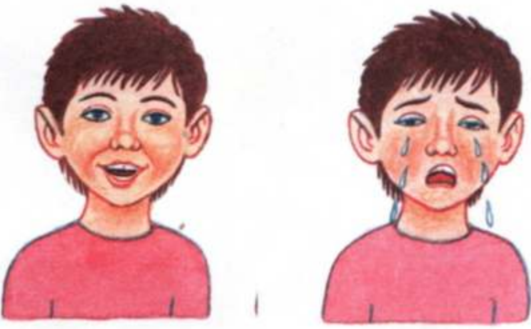

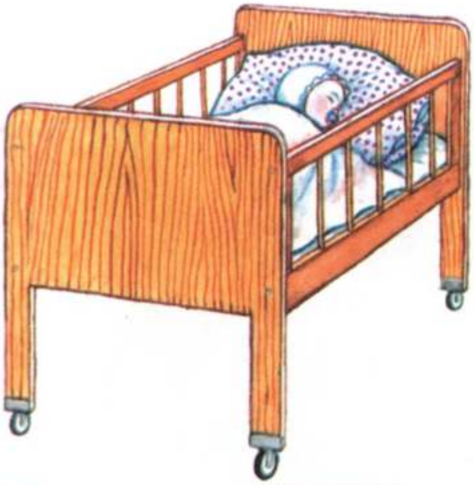

— ... ...? = — ... ...? =

$\boxed{\sim}$

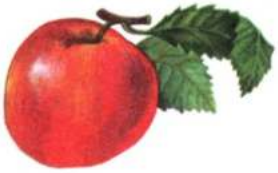

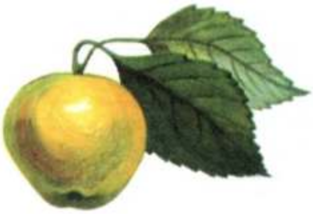

$\boxed{-}$ $\boxed{?}$ $\boxed{-}$ $\boxed{?}$

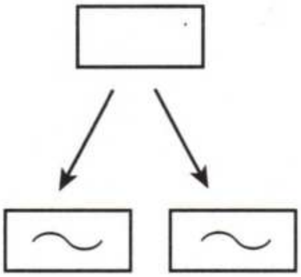

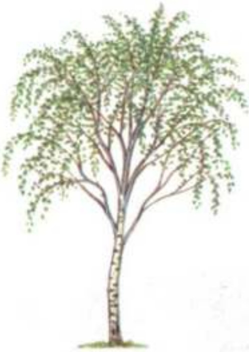

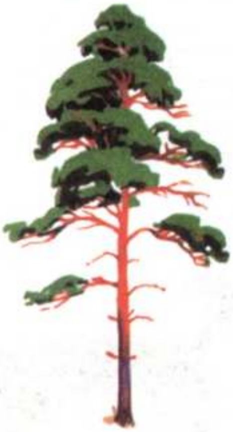

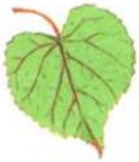

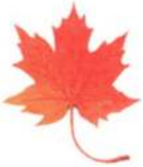

$\boxed{-}$ $\boxed{\sim}$ $\boxed{-}$ $\boxed{\sim}$

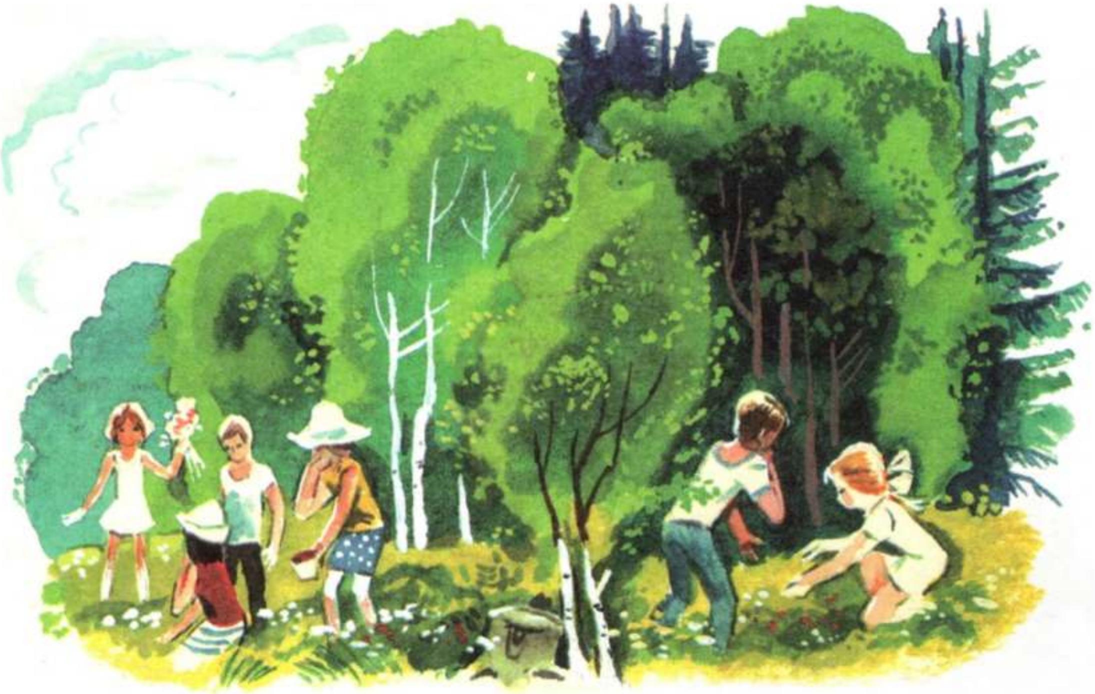

$\boxed{-}$ $\boxed{=}$ $\boxed{\sim}$

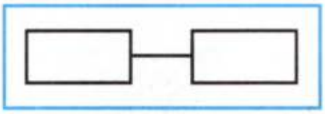

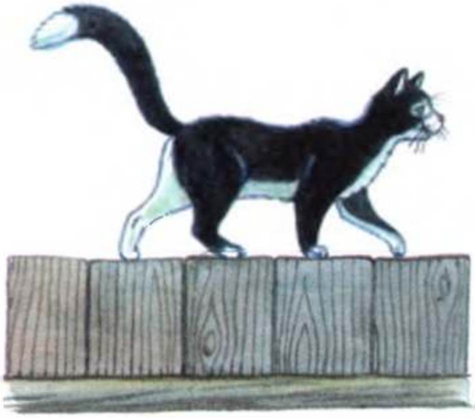

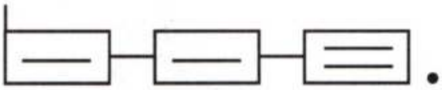

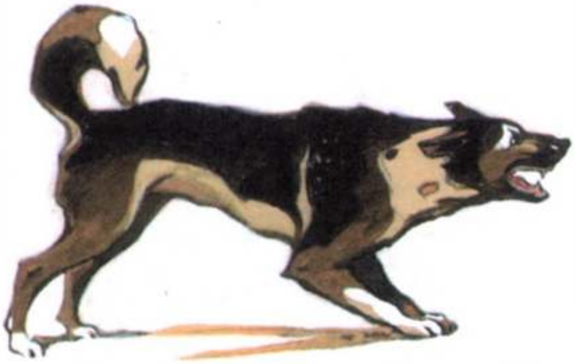

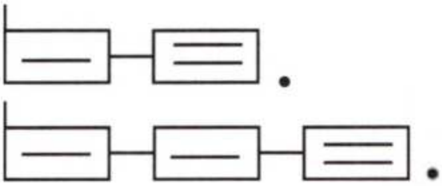

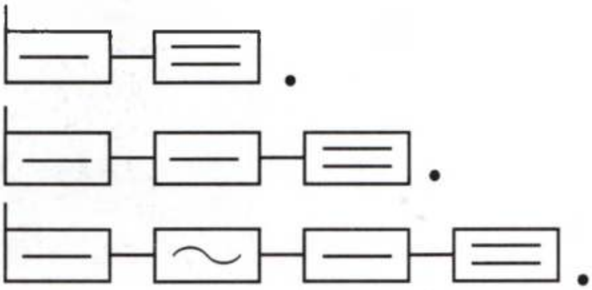

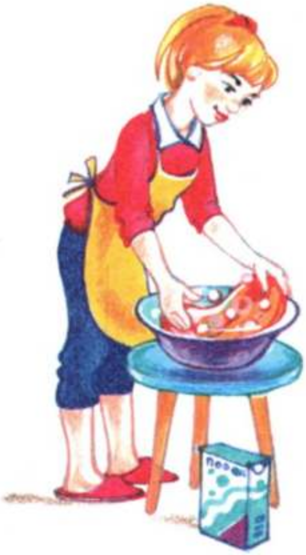

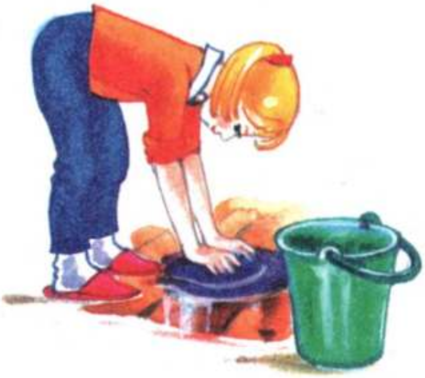

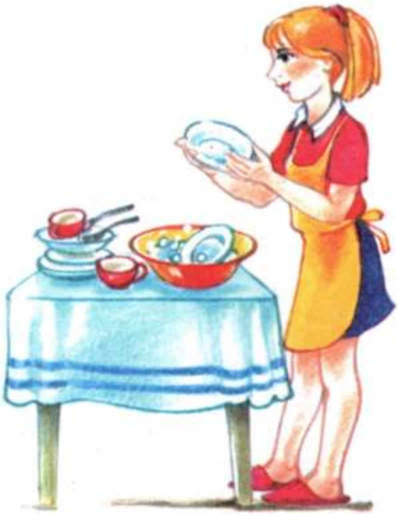

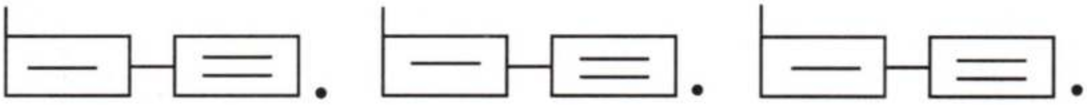

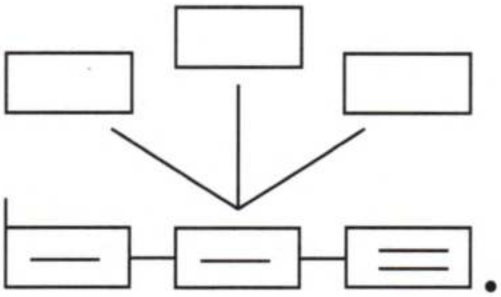

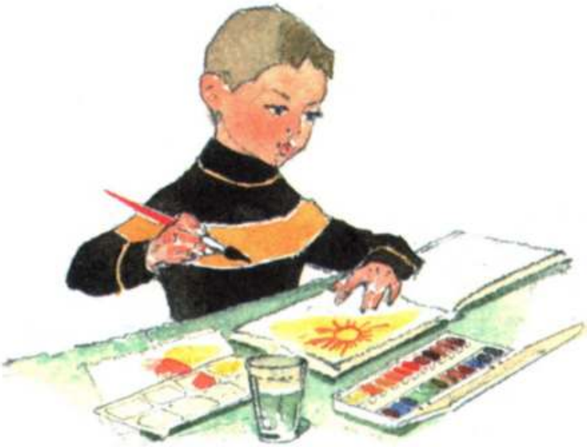

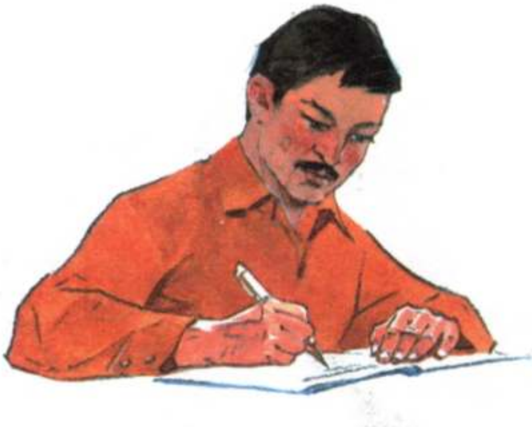

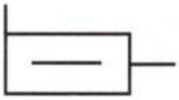

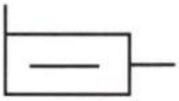

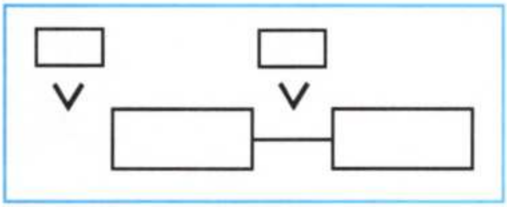

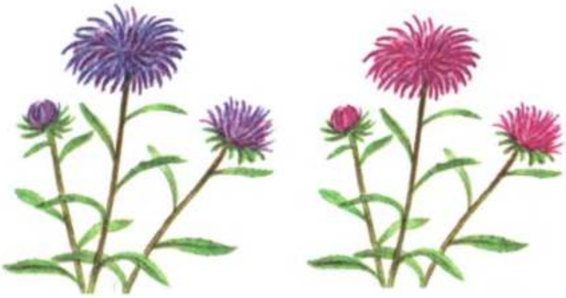

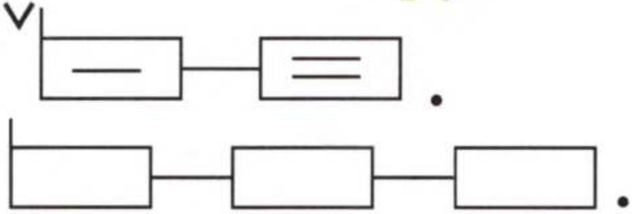

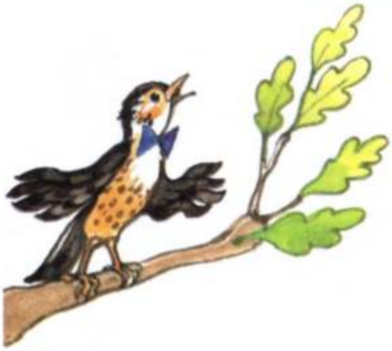

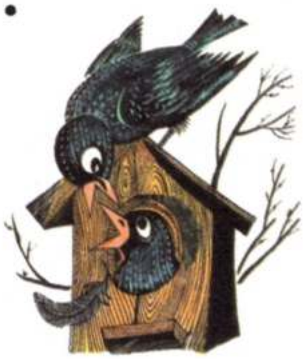

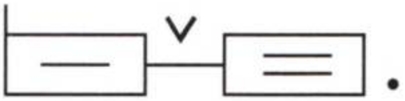

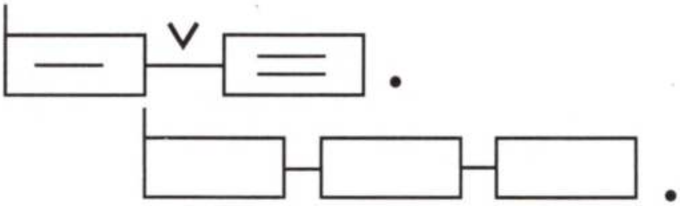

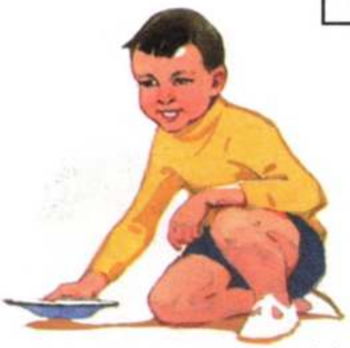

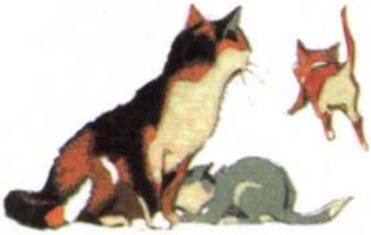

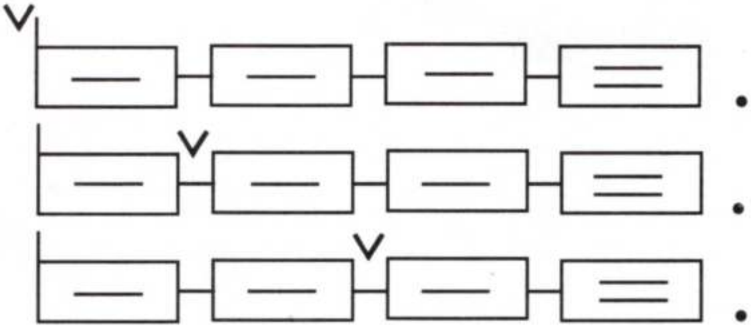

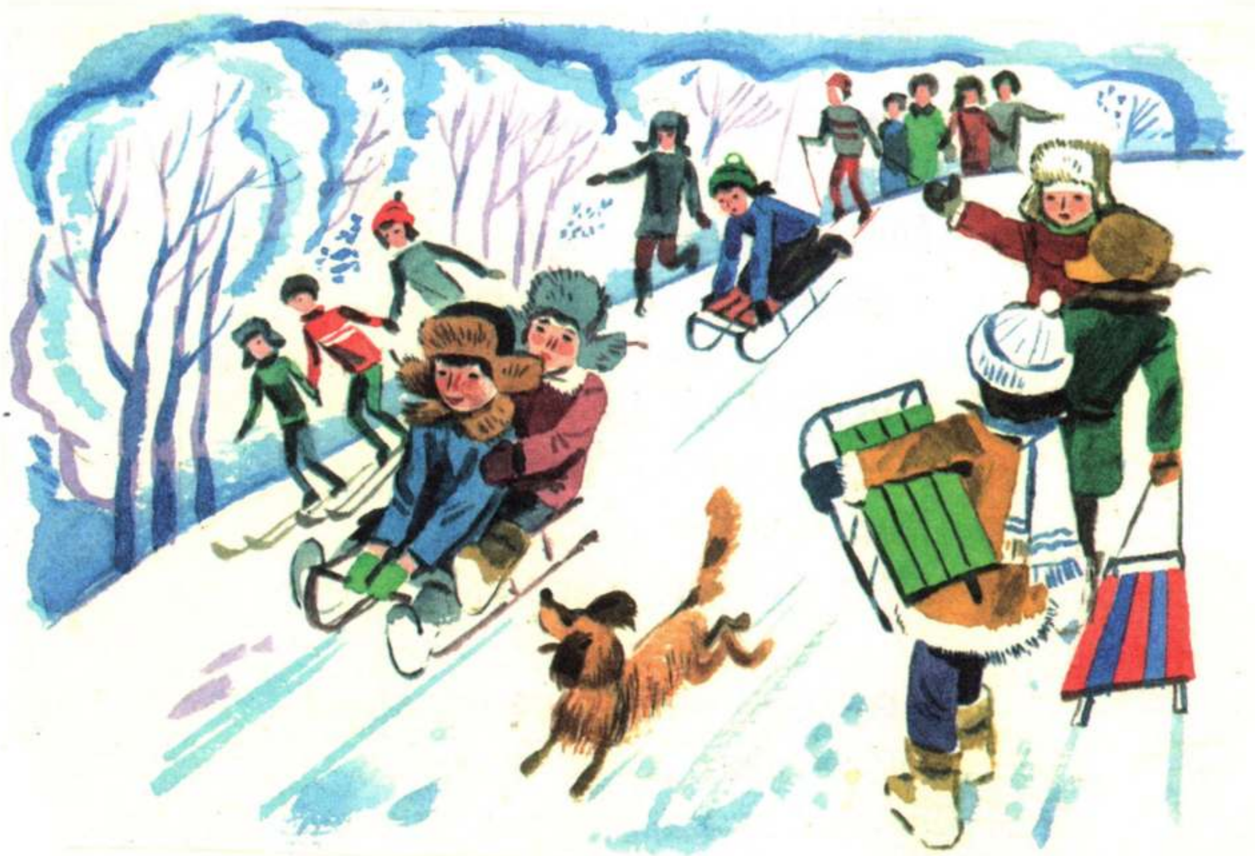

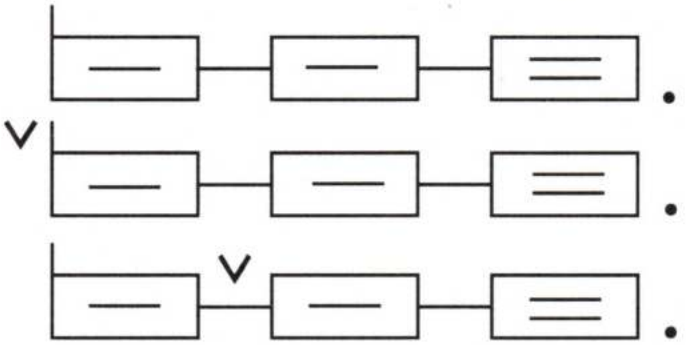

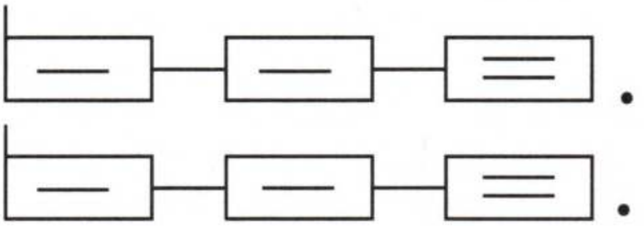

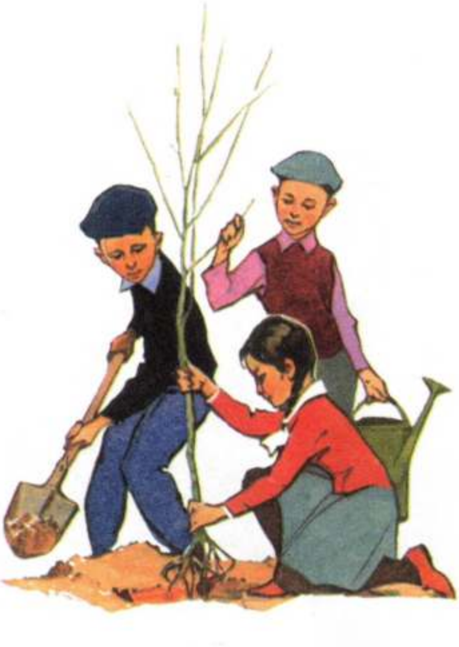

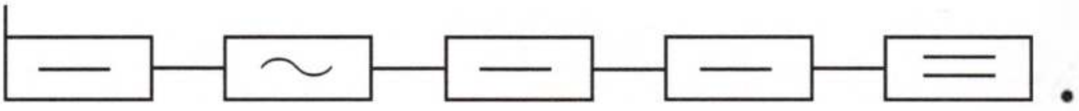

## Иң шатлыклы көнем.

Яңгыр яуса, ява бирсен —
Чалт аяз күк миңа бүген.
Минем кебек көләч йөзле
Гүя бөтен дөнья бүген...

Сумкамны да ничә ачып,
Ничә тапкыр яптым бүген.
Мин үземә никадәрле
Яңа дуслар таптым бүген!

Белмим кая басканымны,
Бии-бии йөрим бүген.
Барысы да котлый мине,
Иң шатлыклы көнем бүген:
Мин укырга кердем бүген!

*Хәкимҗан Халиков.*

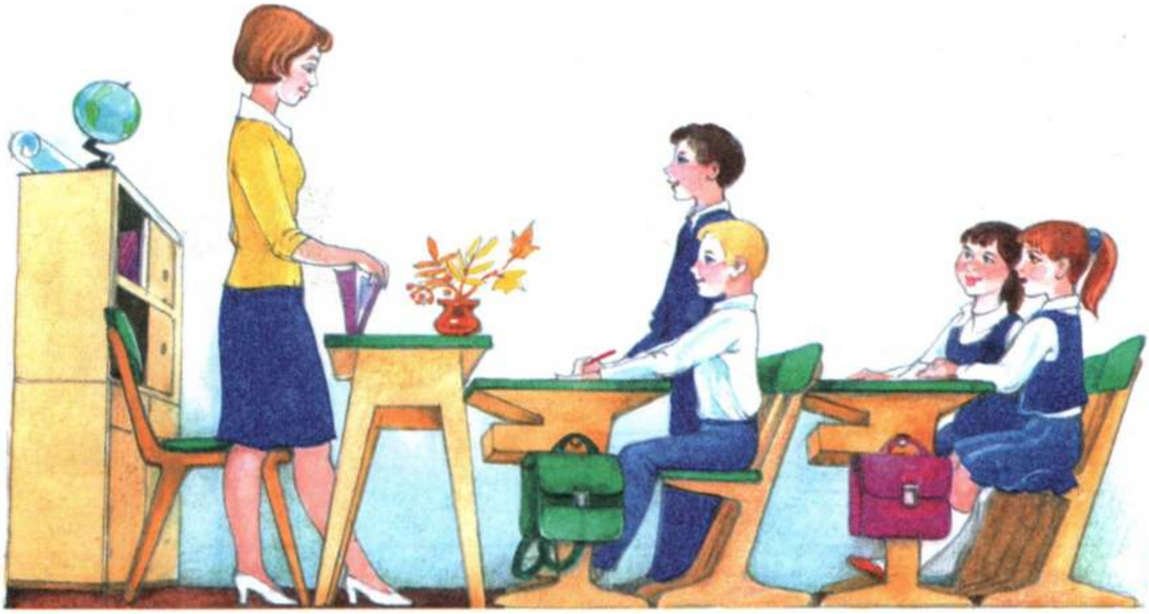

## Язарга өйрәнгәндә.

Дөрес итеп утырып,
Язам җайлап, матурлап.
Ярамый бит дәфтәргә
Төшерергә кара тап.

Апа әйтә: «Хәрефләр
Тигез генә язылсын,
Синең язган язуны
Бар кеше дә танысын».

Әлифбаны карадым,
Бар хәрефне таныдым,
Авылга хат языйм әле,
Бабамны бик сагындым.

*Әминә Бикчәнтәева.*

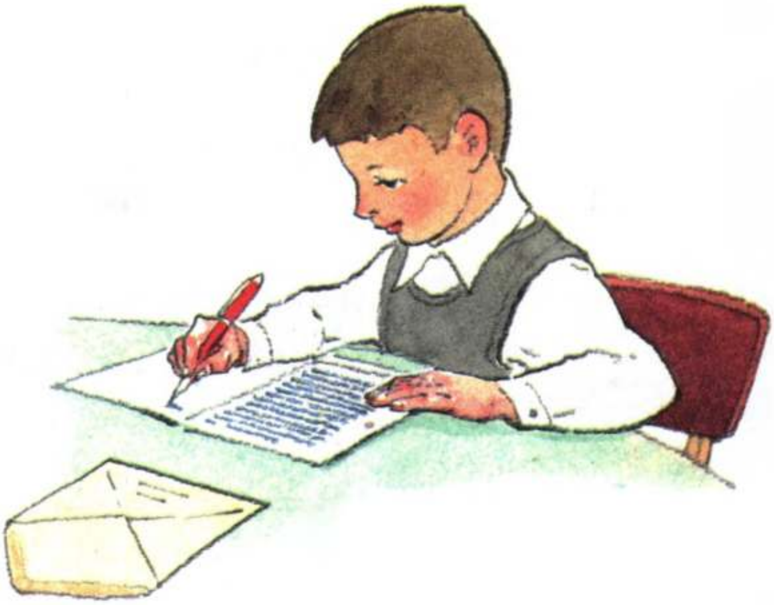

# Иң беренче сүз.

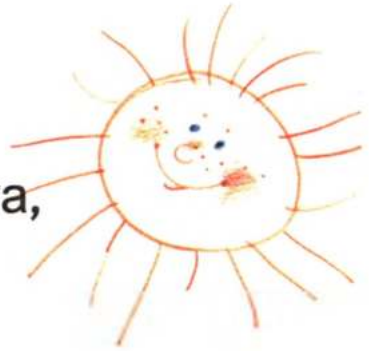

Бер сүз дә булмаган чакта,
Кем сүз уйлап чыгарган,
Ничек бик тә дөрес итеп
Исемнәр кушып барган?

Ничек «бүре» димәгән ул,
«Куян» дигән куянга?
(Чыгарлар иде куяннар
Бүреләрне куарга!)

Алманы «алма» дигән бит,
«Суган» диеп куймаган.
(Башта ашап карагандыр,
Ә аннары уйлаган.)

Тып-тын чакта әкрен генә:
«Ты-ынлык...» — диеп торгандыр.
Шарлавык тавышын басып:
«Шаулый!» — дип кычкыргандыр.

Мөгаен, зу-ур елга күргәч,
Искитеп: «И-идел!»— дигән.
Чиксез урманнар, кырларны
Яратып: «И-илем»,— дигән.

Ә иң-иң-иң-иң беренче
Әйтте микән ни диеп?
Ашыйсы килеп уянгач
Дәшкәндер: «Әни!»— диеп.

*Шәүкәт Галиев.*

# Туган ил.

Нинди матур, иркен, саф һавалы,
Нинди күркәм безнең языбыз!
Кайда бар соң бездәгедәй язлар?
Гүзәл дә соң туган ягыбыз!

Һәр почмагы аның, һәр сукмагы,
Тиңсез матур, чиксез ягымлы;
Җирнең һичбер гүзәл урынына да
Алыштырмам туган ягымны.

*Сәхаб Урайский.*

# Журнал укучы жираф.

Журнал, китап укырга
Жираф бик тә яраткан.
Ләкин укый алмаган
Югарыдан, ерактан.
Башын иеп караган,
Күзлек киеп караган.
Тик берни дә күрмәгән —
Нишләргә дә белмәгән.
Кайгыга баткан жираф,
Уйланып яткан жираф.
Һәм укуның әмәлен
Барыбер тапкан жираф.
Утыра хәзер жираф
Гел журнал укып кына —
Укый жираф кулына
Бинокль тотып кына!

*Роберт Миңнуллин.*

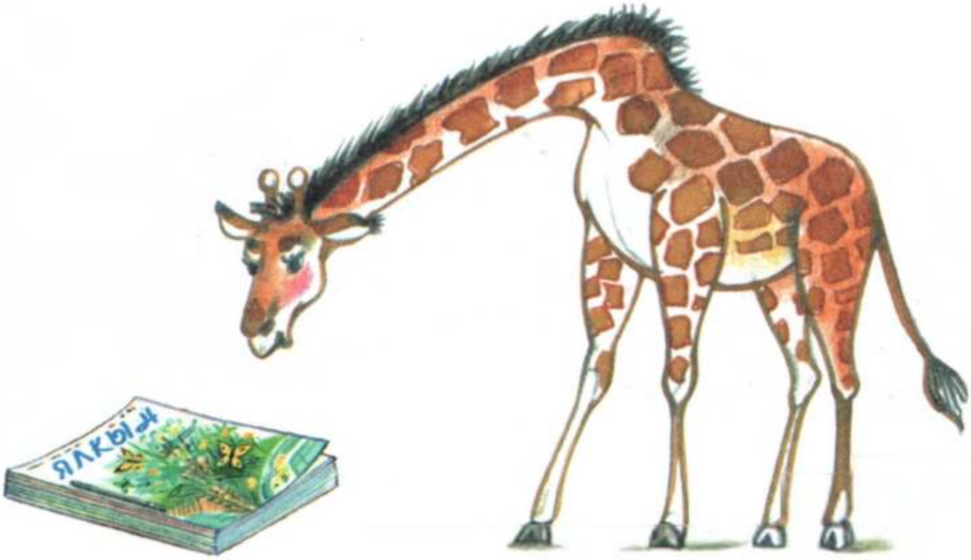

## Китап докторы.

Әбиләр дә авырый,
Бәбиләр дә авырый...
Салкын тисә аз гына,
Дару кирәк барсына.
Чирли хәтта китап та.
Ник көләсез?.. Чынлап та,
Бите төшә, ертыла —
Ул бит көн дә тотыла.
Тотам шуңа сак кына,
Авырдымы чак кына,
Чирен шундук күрәм мин,
Дәвасын да беләм мин:
Төбе төшсә төплим мин...
Әйткәнне һич көтмим мин.
Китапларың чирләсә,
Үз кулыңнан килмәсә,
Миңа китер туп-туры —
Мин — аларның докторы.

*Хәкимҗан Халиков.*

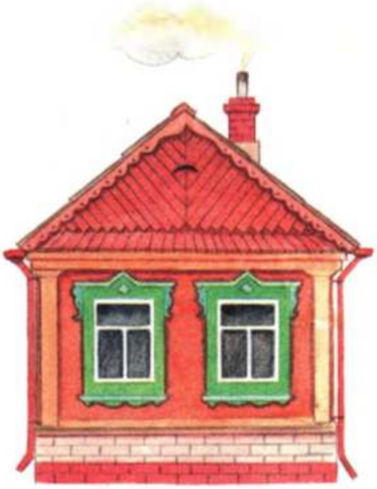

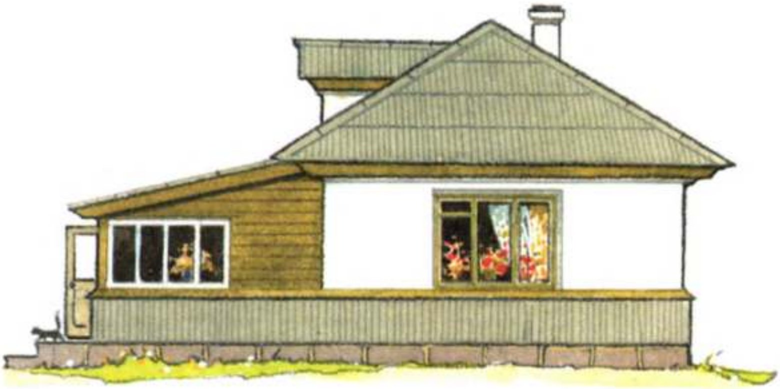

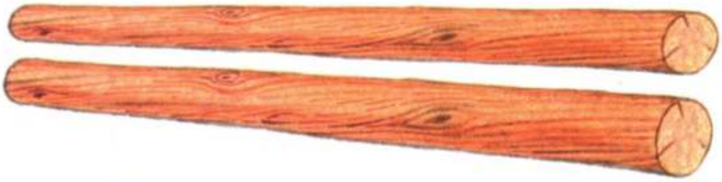

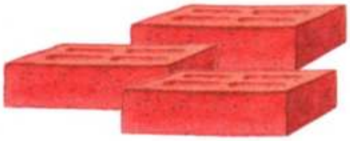

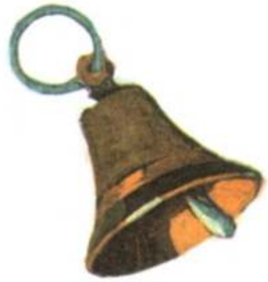

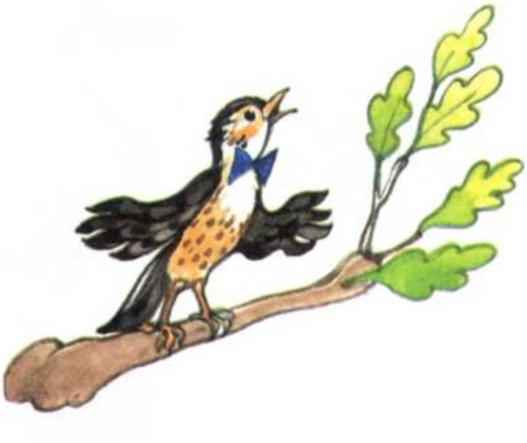

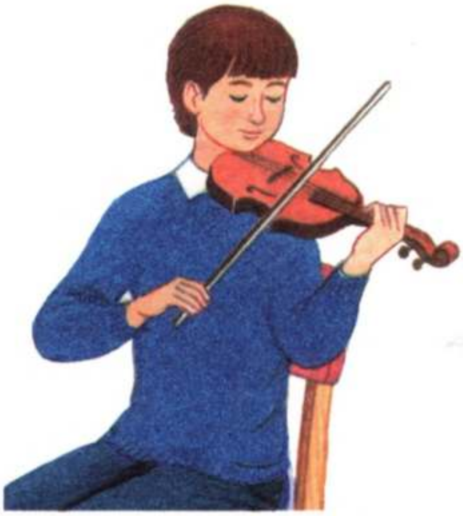

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | | ...? |

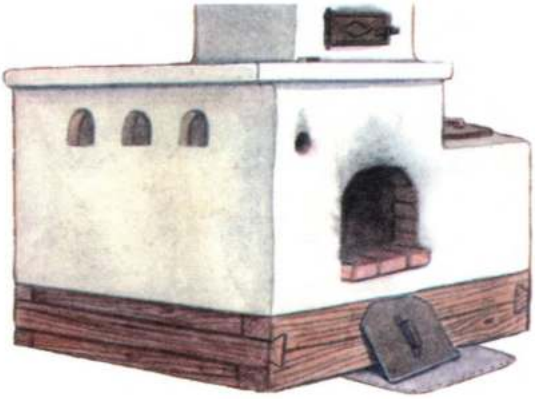

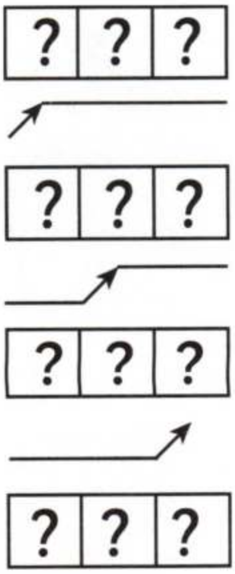

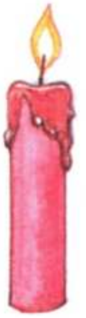

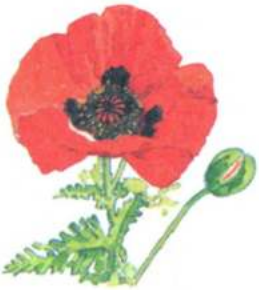

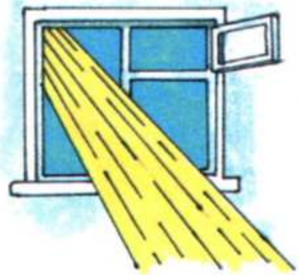

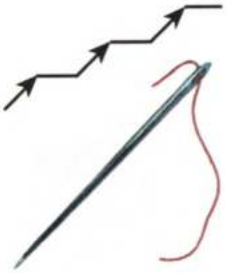

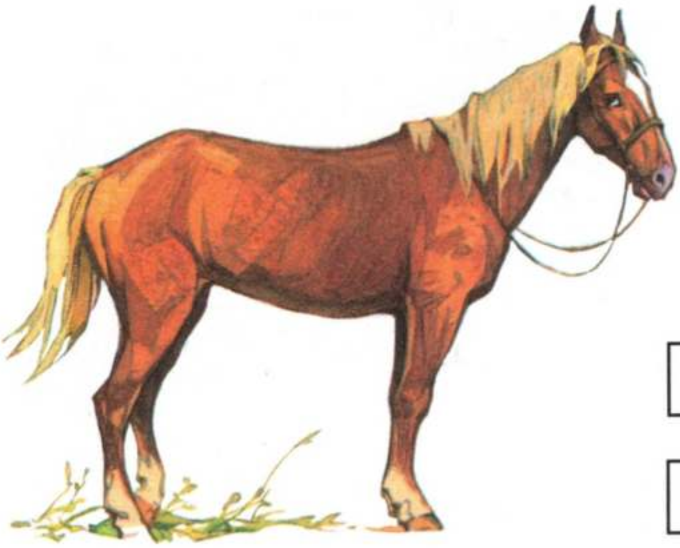

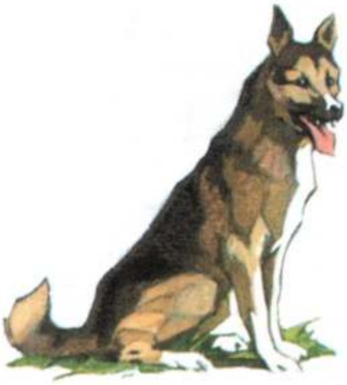

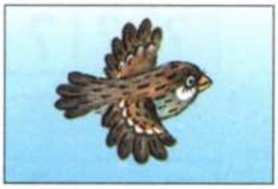

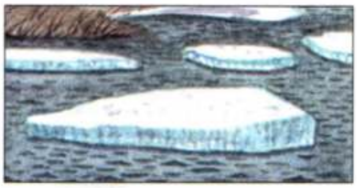

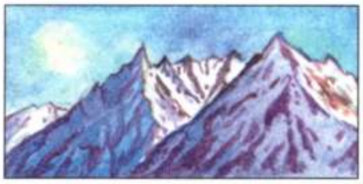

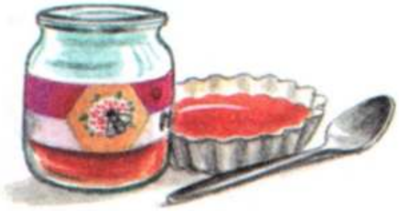

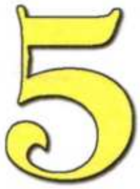

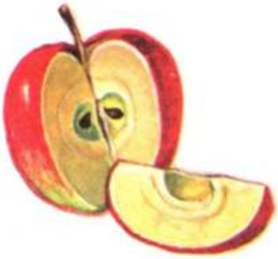

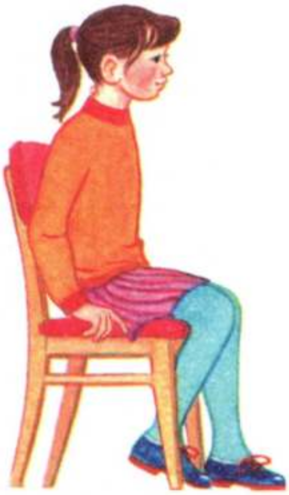

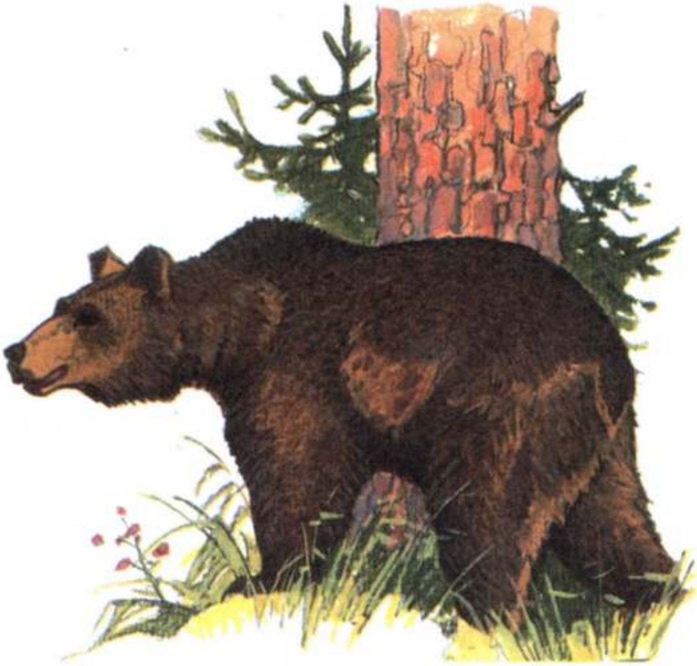

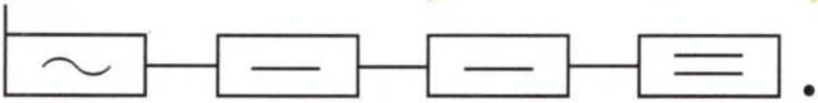

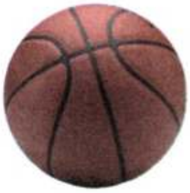

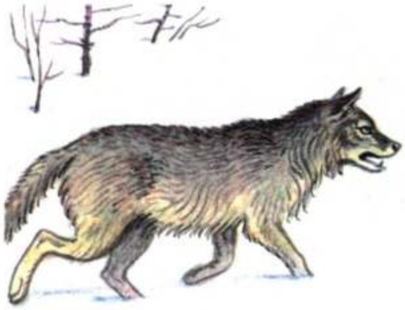

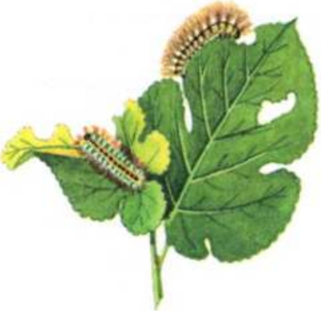

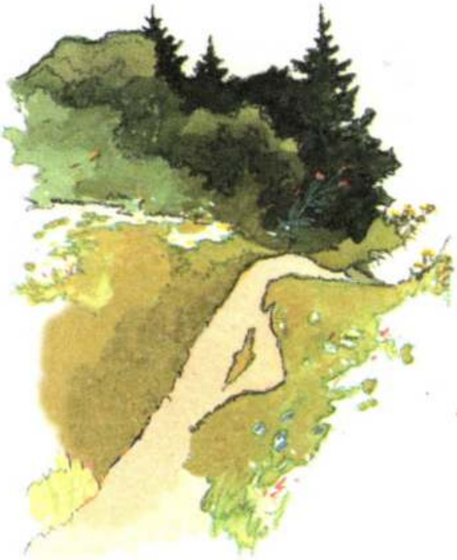

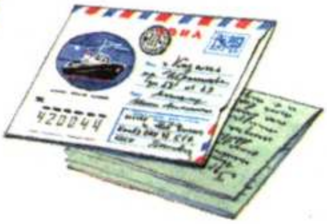

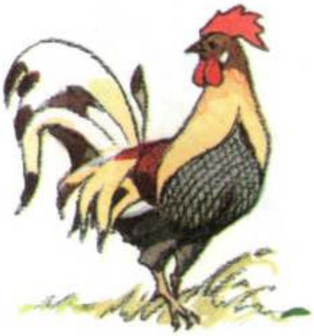

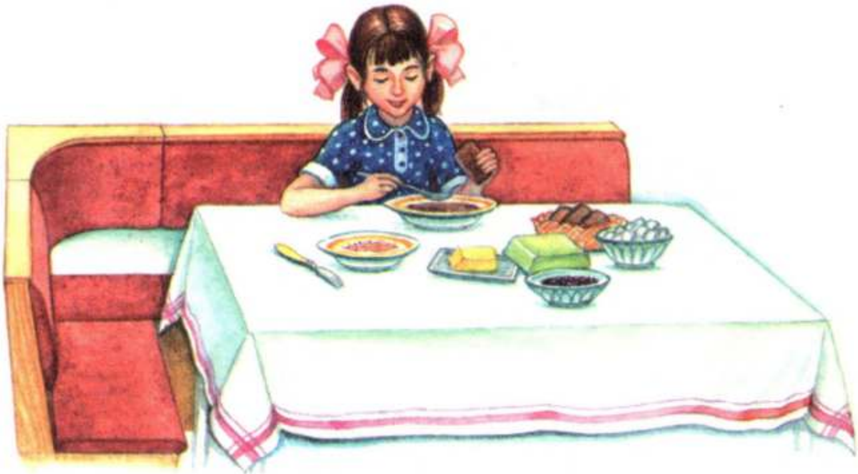

…

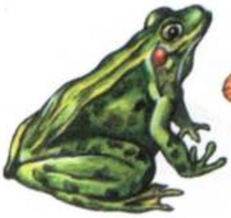

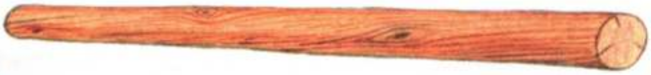

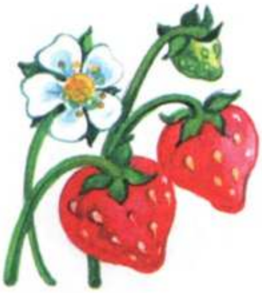

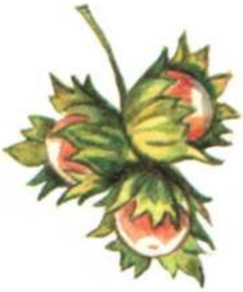

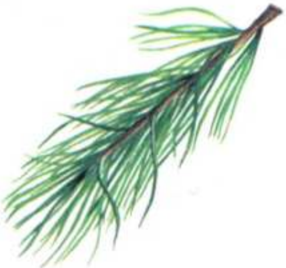

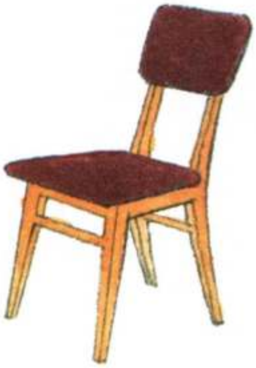

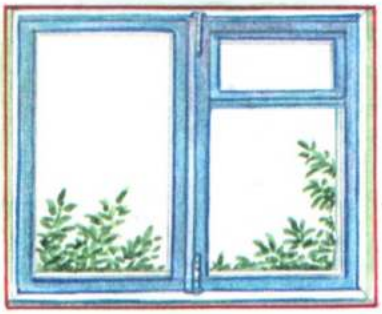

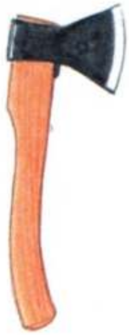

○□ |

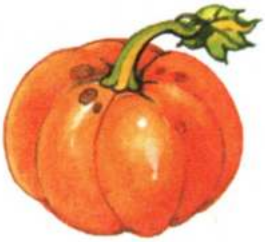

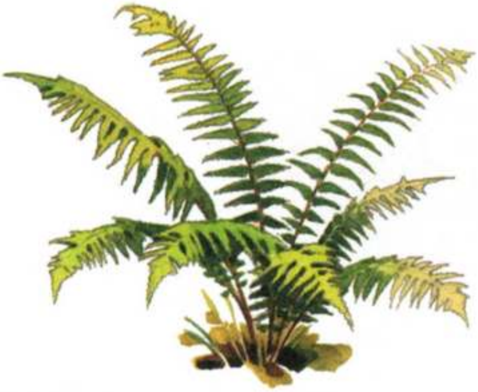

□ ○ □ ○ □   ○ □ ○ □ ○

… ○ … | … ○ …

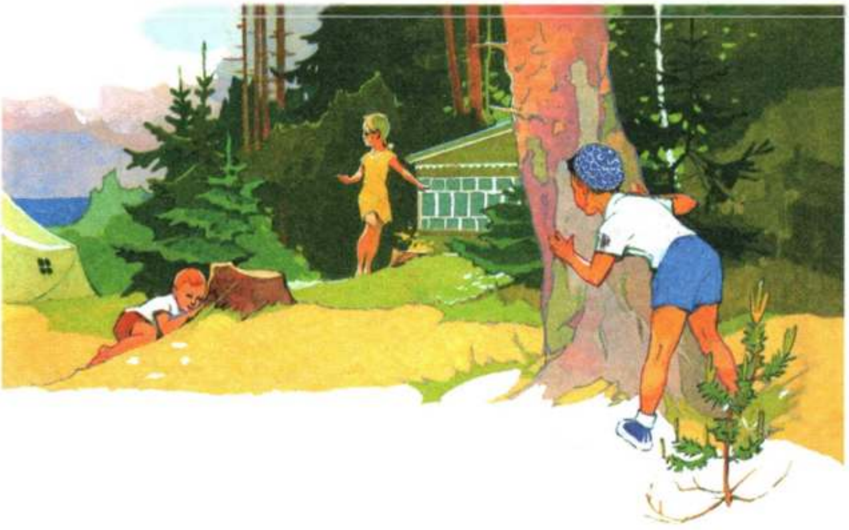

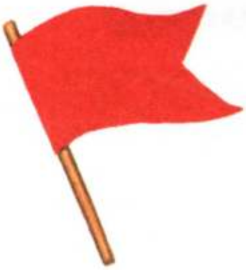

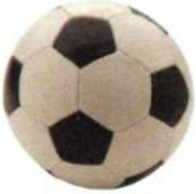

□○ | …   ○□ | …

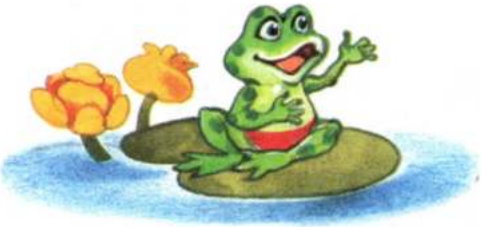

□○...

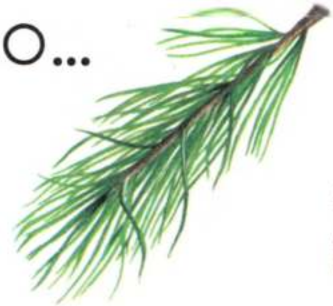

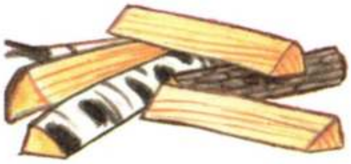

☐ ☐ ☐

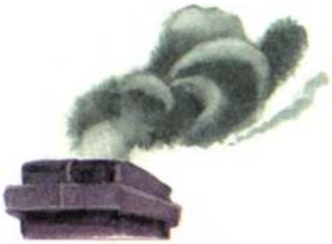

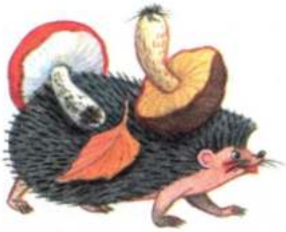

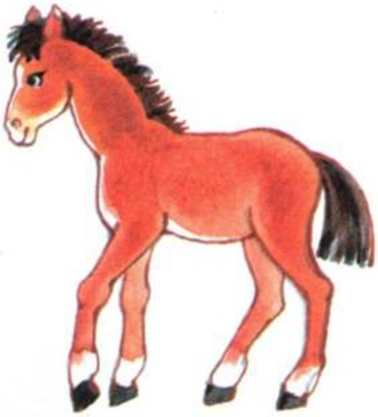

☐ ☐ ☐

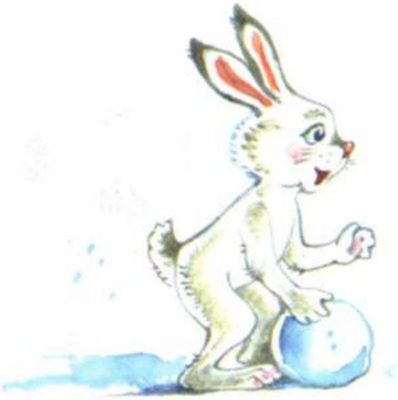

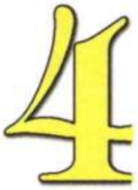

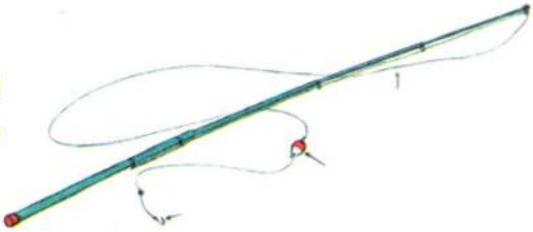

? $\underbrace{□○}$ | $\underbrace{□○□}$ $\underbrace{□○□□}$ $\underbrace{□○□}\underbrace{□○□}$

□○...

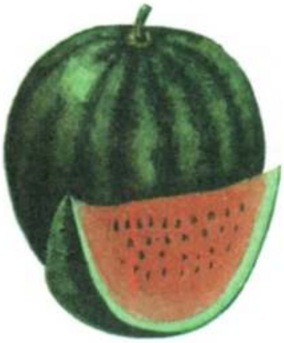

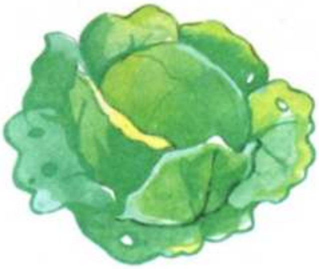

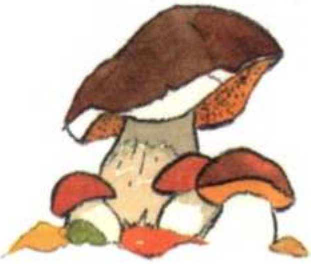

? □|○|□□|○□

□○̣□ □○̣

□○̣□|□○̣

□○□○□
□○□□○
□○□□○□

○□○
○□○□
○□□○

□○○□
□○□□
□□○□

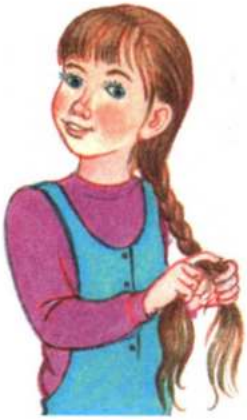

= □○...
? = ≠ ?
≠ □○...

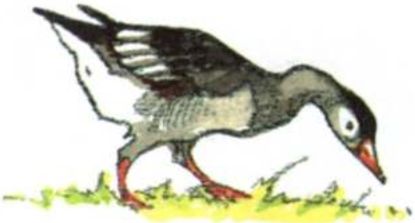

⊡ □

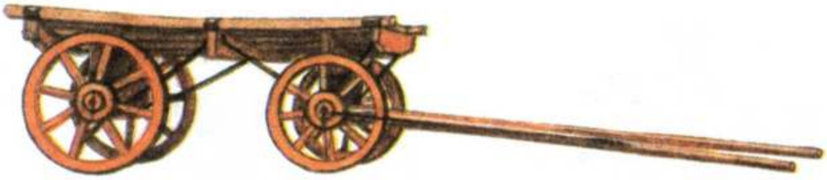

○⊡⊡○
= = ≠ =
?

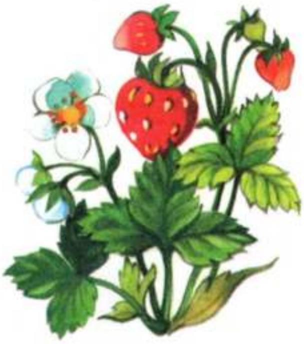

⊡○⊡○□
≠ = = = =
□○⊡○□

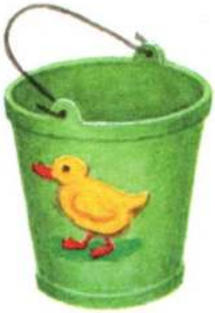

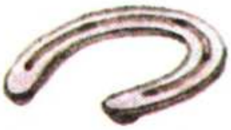

⊡○...
≠
?

⊡○...

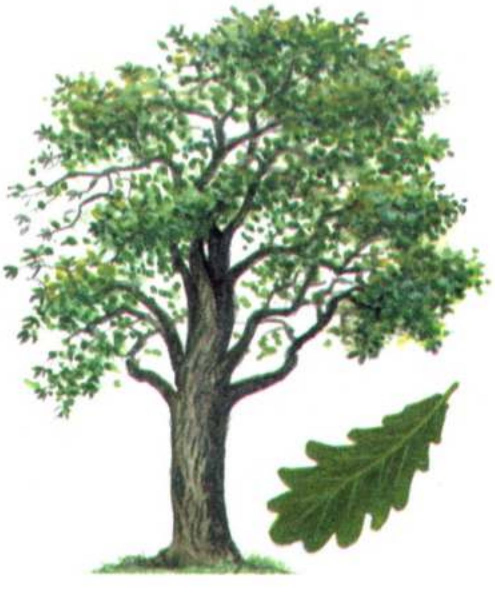

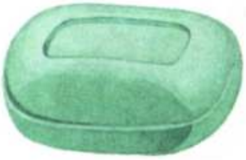

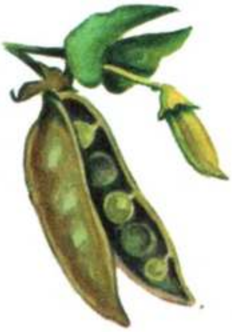

? ☐ ☐

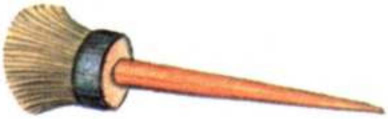

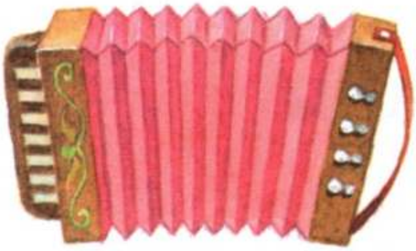

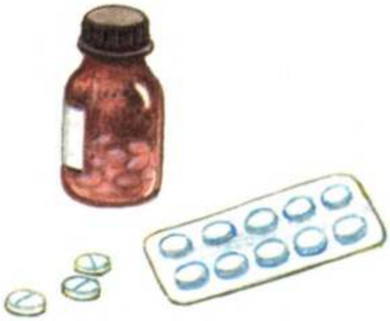

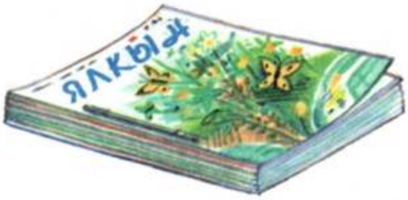
ЯЛКЫН

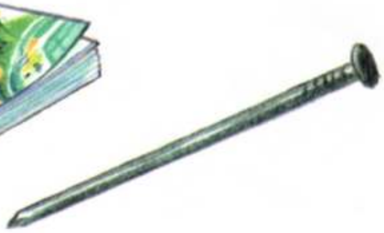

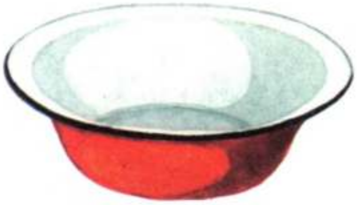

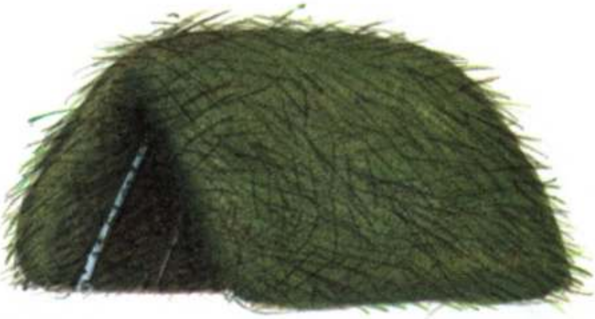

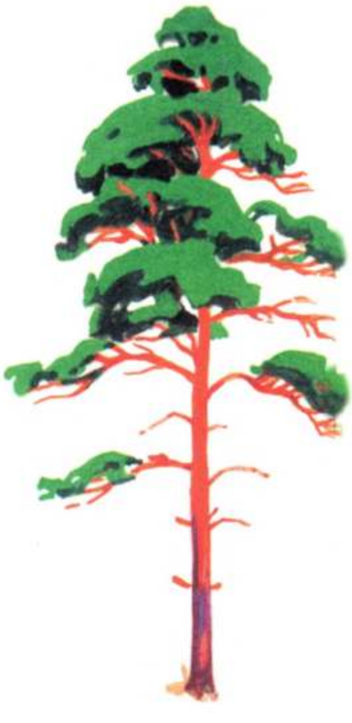

☐—☐—☐

⊘ ◑
⧄ ◪

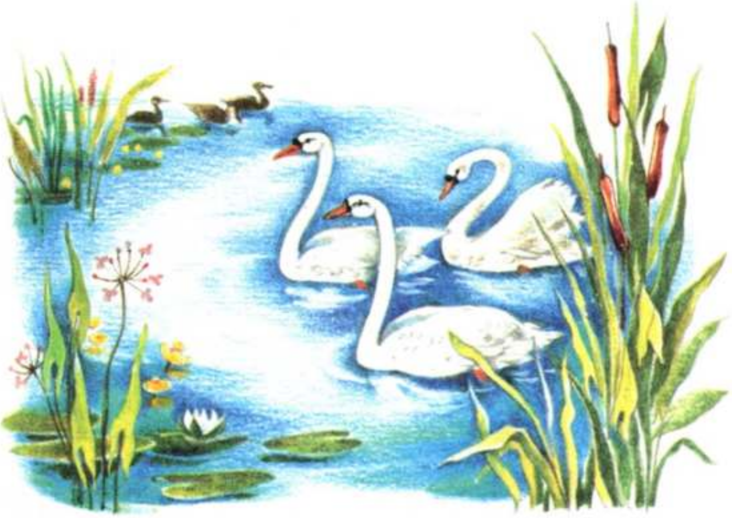

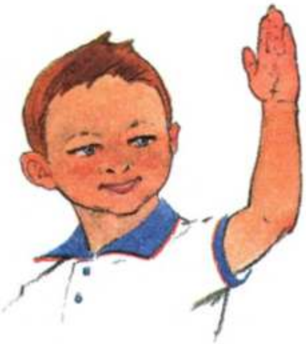

≠ ⧄⊘⊡
≠≠≠
◪◑◪

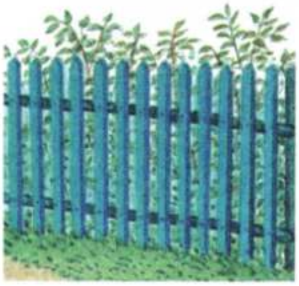

⧄⊘⧄⧄⊘
≠≠≠≠≠
◪◑◪◪◑

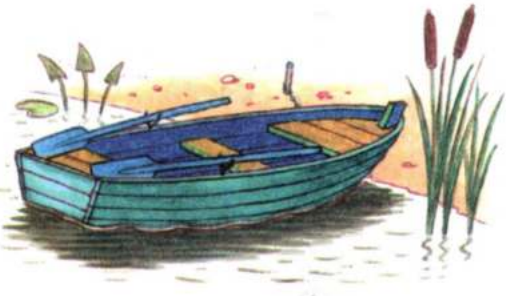

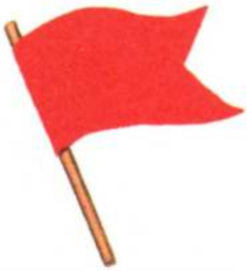

◑◪◑◪

?

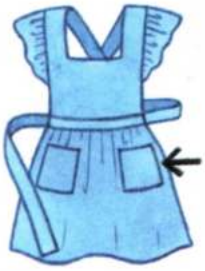

◪◑◪◑

?

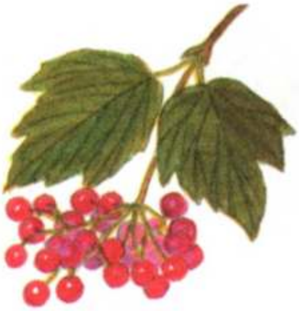

⧄ ⧄ ⊘

◩ ◩ ◐

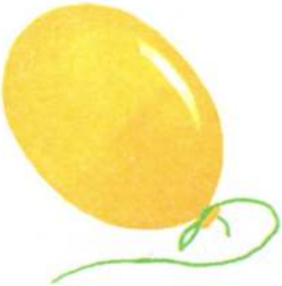

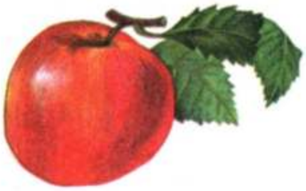

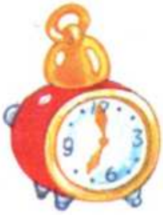

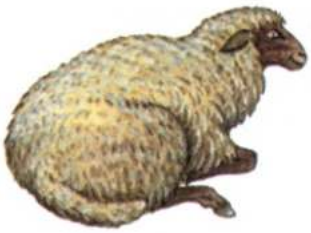

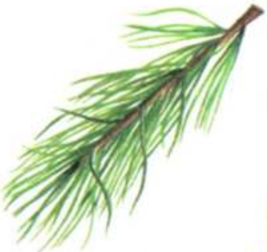

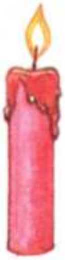

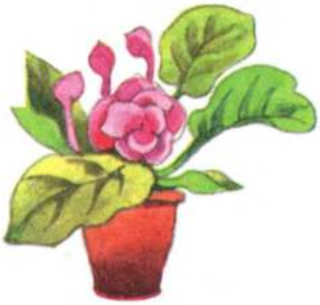

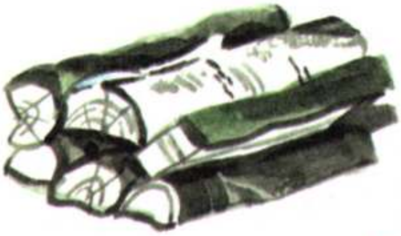

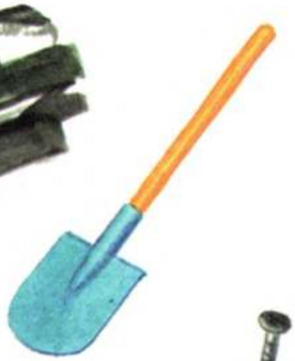

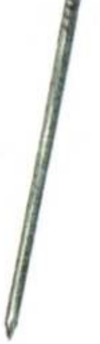

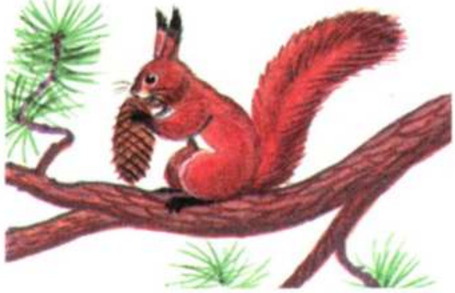

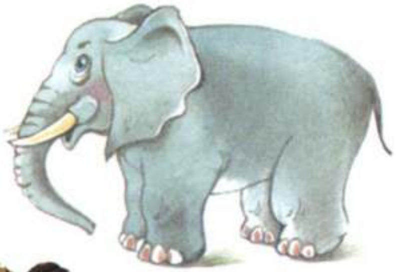

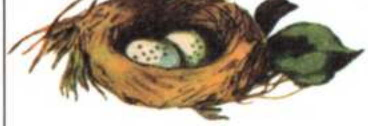

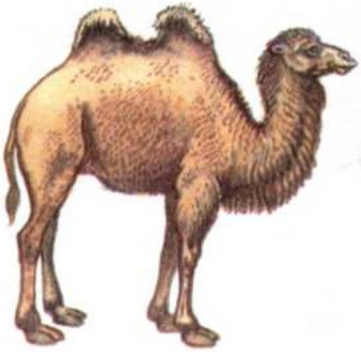

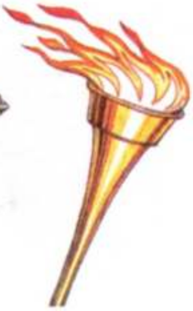

# □○...

◪̇◑◪̇◑◪
⧄⊘⧄̇⧄̇⊘⧄̇⊘⧄̇
◪◑◪̇◑
⧄⊘⧄̇⊘⧄̇⧄
⊘⧄̇⧄̇⊘

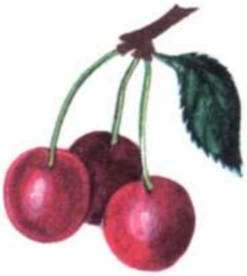
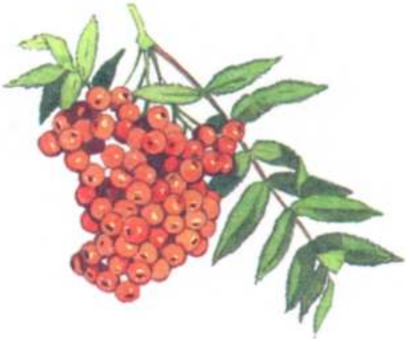
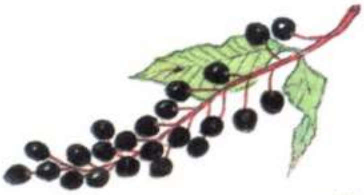
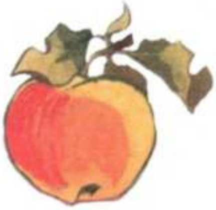
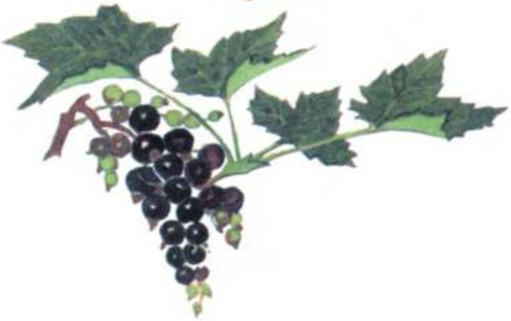
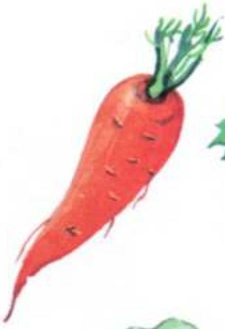
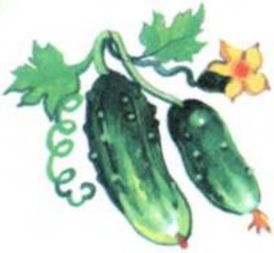
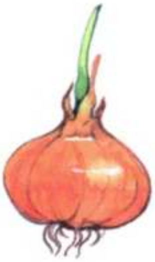
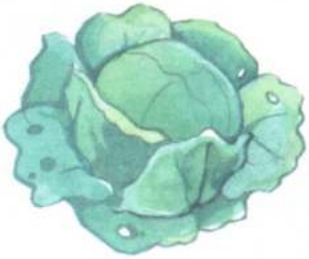
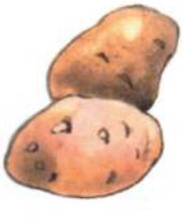

⧄⊘⧄̇⊘⧄̇
◪̇◑◪̇◑◪̇◪̇◑
⧄̇⊘⧄̇⊘⧄
◪◑◪̇◑◪̇◪̇◑◪̇

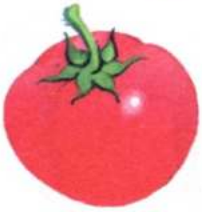
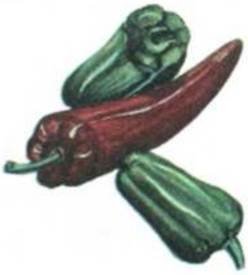
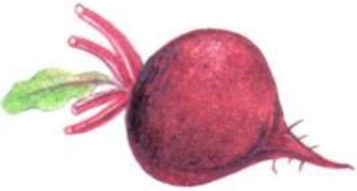

⧄⊘⧄̇⊘⧄ ◑◪̇◑ ⧄̇⊘⧄̇⊘

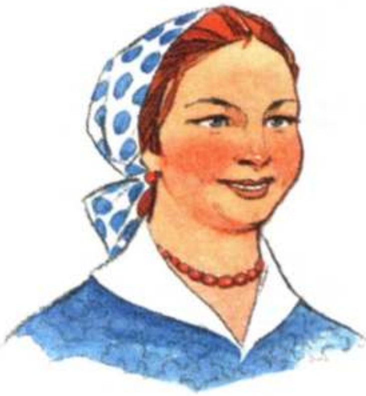

◐◪◐

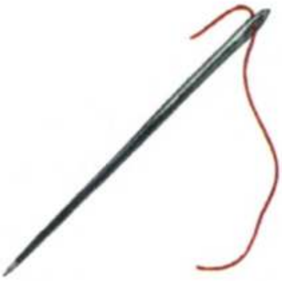

◐◪◐

○□...

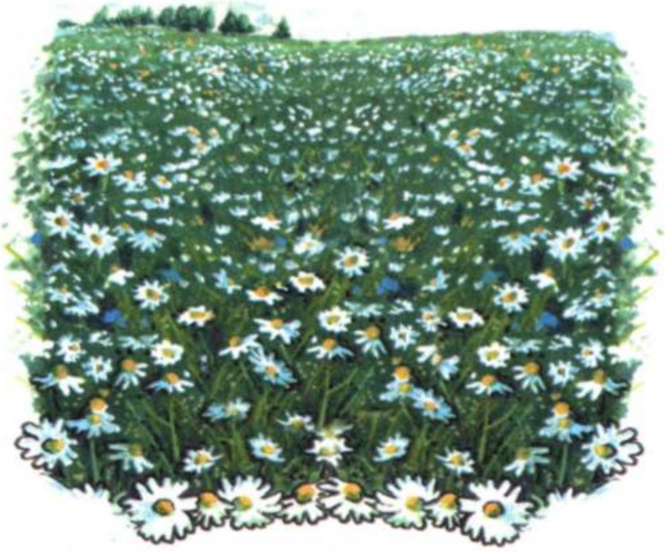

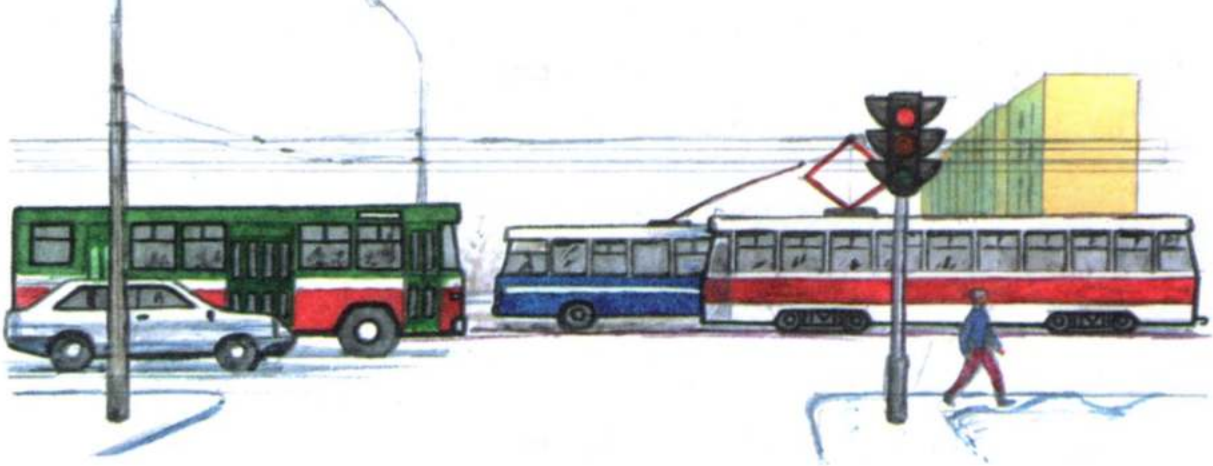

# Ник алай?

Яз. Бакча. Дөнья — табышмак.
Искәндәр дигән малай
Тоташтан сорау яудыра:
«Ник алай?» да «Ник алай?»
Чәчәктә бал корты күреп:
— Ә ник,— ди,— ул безелди?
— Җиләк кызарсын өчен,— дим.
— Ә ник җиләк кызыл? — ди.
— Кызарып пешкәнгә кызыл,
Пешкәнгә, тулышканга.
— Ә ник кызарып пешә ул?
— Татлы сулар эчкәнгә.
— Ә ник татлы су эчә ул?
— Җиләк булып үскәнгә.
— Ә ник җиләк булып үсә?
— Йомшак җилләр искәнгә.
— Ә ник йомшак җилләр исә?
— Малайлар көлешкәнгә.
— Ә ник малайлар көлешә?
— Җиләк тәмле булганга.
— Ә ник җиләк тәмле була?
— Бал кортлары кунганга.
— Ә ник бал кортлары куна?
— Кызарып тулышканга.
— Ә ник кызарып тулыша?
— Малайлар булышканга.
— Алар җиләк ашыйлармы?
— Булышкач, сыйлау кирәк.

— Мин дә сиңа булышам ич —
Бир миңа, эти, җиләк.

*Әхмәт Рәшитов.*

## Көчле булсам.

Эше бик күп кырмысканың,
Күр син аның тырышканын:
Анда чаба, монда чаба,
Нәрсә кирәк — эзли, таба.
Авыр йөкне иңгә салып,
Китә чабып, гүя Алып.
Көч җитмәсә — тәгәрәтә,
Тик тормый, гел хәрәкәттә.
Үзеннән зур йөк иңендә,
Көч дисәң дә көч үзендә!
Эх, сиңа әйтим, мин дә, малай,
Көчле булсам кырмыскадай,
Беләсеңме, нишләр идем?
Бертуктамый эшләр идем!
Әтигә дә, әнигә дә
Бер эш калдырмас идем.
Әбиемне, бабаемны
Һич тә талдырмас идем.
Ләкин кырмыска шикелле
Түгелмен гайрәтле, көчле...

*Гариф Мөхәммәтшин.*

## Әйтерсең футбол уйный.

Әни бияләй бәйли,
Аны-моны уйламый.
Идәндәге йомгак һаман
Селкенгәләп куйгалый.
Күзәтә дә кырыйдан,
Песи аңа ташлана.
Минем өчен шул чагында
Кызык хәлләр башлана.
Тилелеген песинең
Карап торам мин көлеп:
Тәгәрәтә ул йомгакны
Футбол уйнаган кебек.

*Нәҗип Мадьяров.*

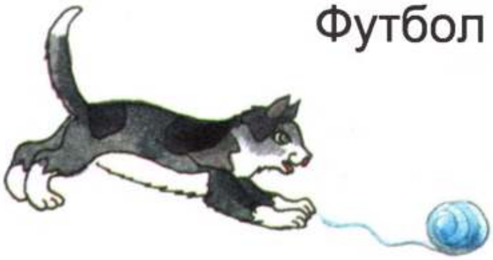

## Салкын аваз.

«Р» авазы
Булган айлар —
Салкын айлар.
Берәм-берәм
Санап карыйк,
Бергә-бергә
Сынап карыйк.
Гыйнвар, гыйнвар —
Ява карлар,

Туңа җанвар.
Февраль, февраль —
Җилләр өрә,
Кар себерә.
Март — март инде,
Шарт-шорт инде!
Апрель, апрель —
Кыш чигенә
Әкрен-әкрен...
«Р» авазы
Булмаса, җай —
Нинди җылы.
Мәсәлән, май!
Кошлар җыры,
Кояш нуры —
Июнь җылы,
Июль җылы,
Август җылы!
Сынагансың
Син дә гел —
Салкын сулый
Сентябрь.
Октябрь дә
Ноябрь,
Икесенә
Бәя бер —
Битләреңне
Өтәдер.
Яңадан кыш

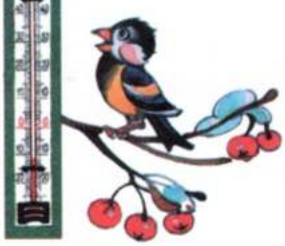

Җитәдер,
Менә сиңа —
Декабрь!
Әйе, сәбәп
Бер генә —
Салкынайта
«Р» гына!..

*Шәүкәт Галиев.*

## Тизәйткечләр.

Кара карга кардан бара,
Канатларын кага-кага.

Чыпчык, чыпчык, чык, чыпчык,
Чык-чык, кошчык, очып чык!

**Аа** *Аа*
**Әә** *Әә*

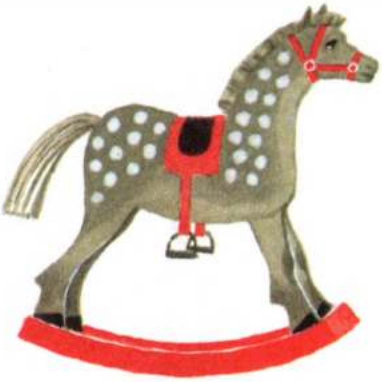

| ⊘ | ◐ |
|---|---|
| **а** | **ә** |
| | |
| | |
| | |
| | |

⊘⧄
а -

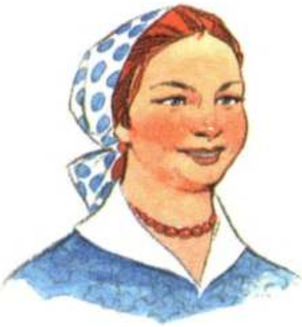

◐◩◐
ә - -

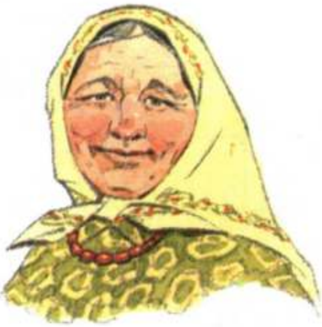

А а    а а    а - а
Ә ә    ә ә    а - а
               а - а

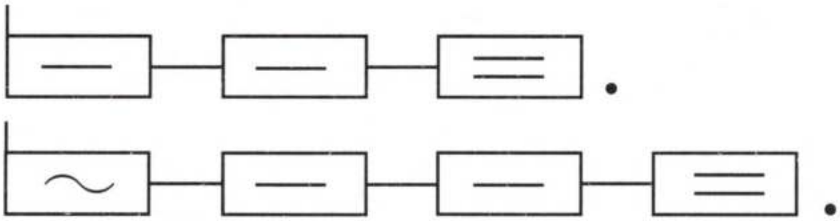

**Уу** Уу
**Үү** Үү

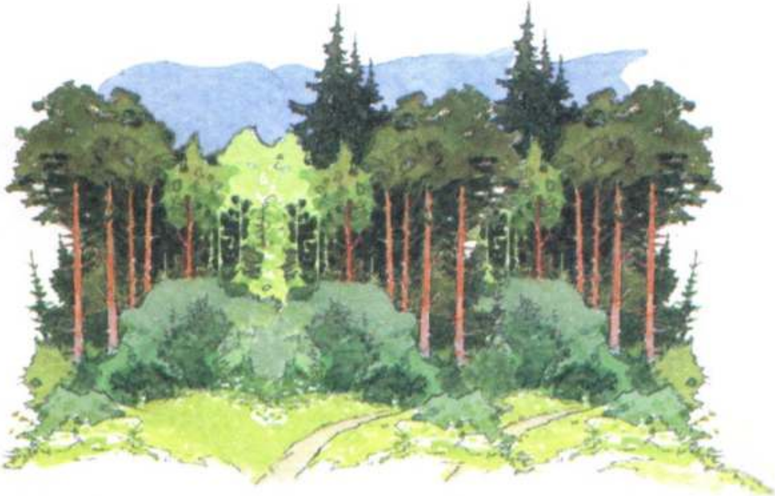

| ⊘ | ◑ |
|---|---|
| **а** | **ә** |
| **у** | **ү** |
| | |
| | |
| | |

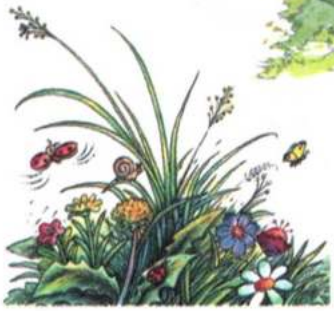

⊘⧄⧄⊘⧄
у - - а -

◑◪◑◪
ү - ә -

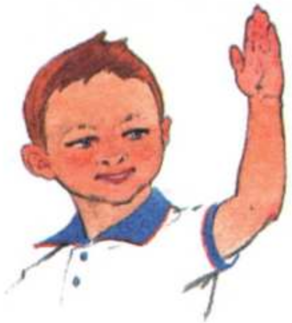

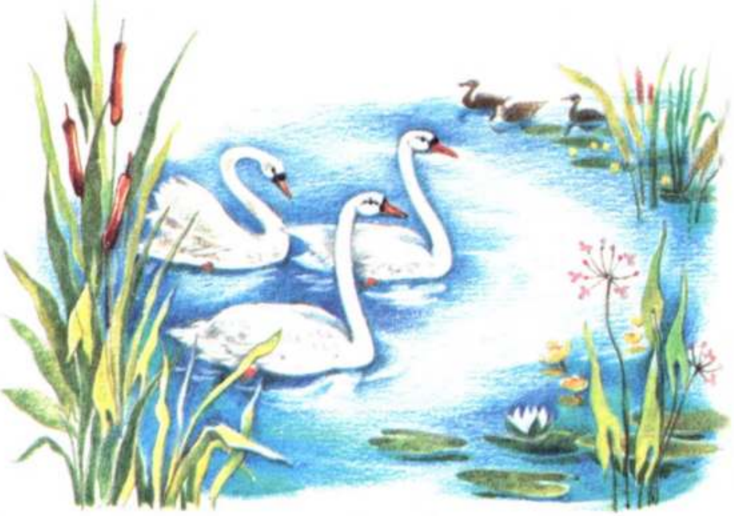

⧄⊘⧄
- у -

◪◑◪
- ү -

**Уа** **Уу**
**Уә** **Үү**

- у -
у - - -

- ү -
ү - - -

**Лл** *Лл*
**Мм** *Мм*

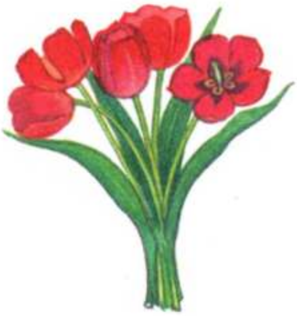

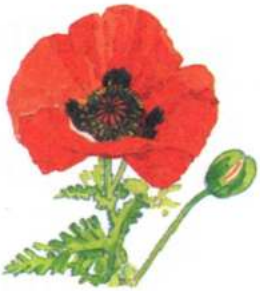

⧄
◩ 〉 л

⧄
◩ 〉 м

⧄⊘◩◐
? а ? ә
л а л ә

◩◐◩
? ә -
м ә -

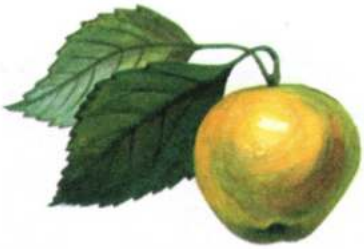

**ла** **ма** **ал** **ам**
**лә** **мә** **әл** **әм**

⊘⧄ ⧄⊘
а ? ? а
а л м а

1)
2) алма алам ләм
3) алма алам ләм
4) алма алам ләм

алма, алам, ләм

1) алма әләм мул
2) алма әләм мул
3) алма әләм мул
4) алма әләм мул

ал
мал
алма

ул
мул
мәл

алам
әләм
әмәл

ләм
әллә
әммә

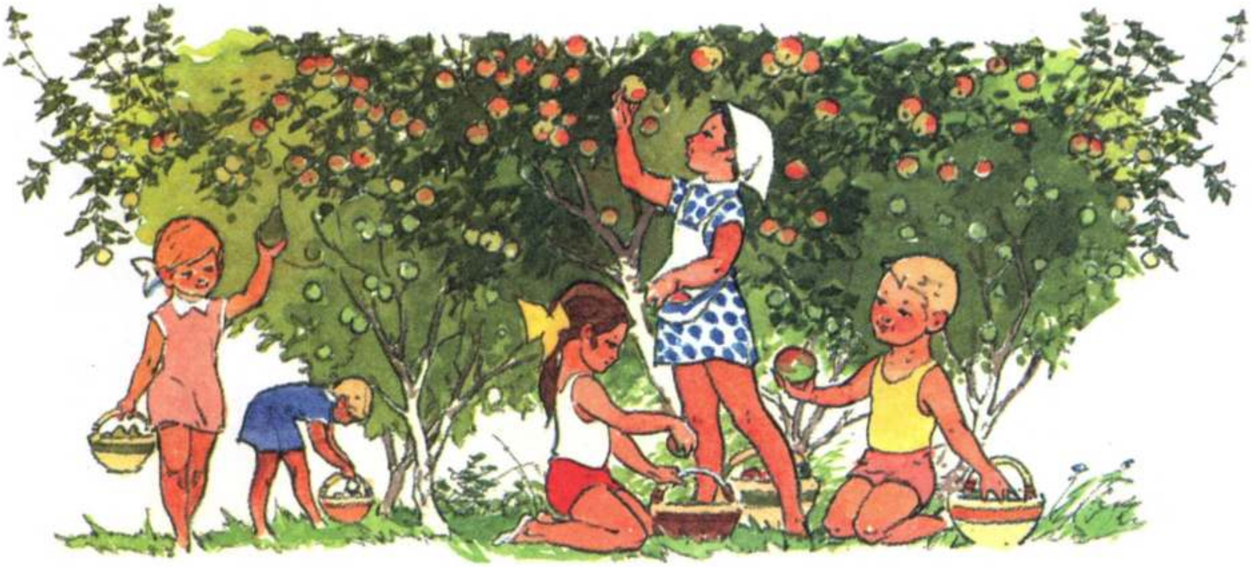

— Мә, Ләлә, лалә.
Ләлә лалә ала.

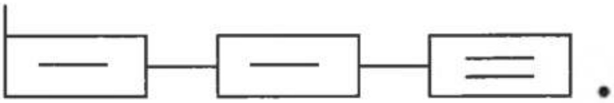

**Нн** *Нн*
**Ң** *ң*

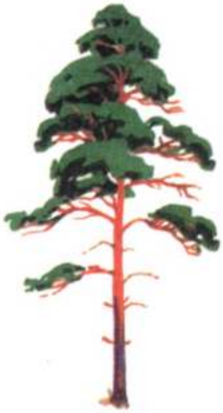

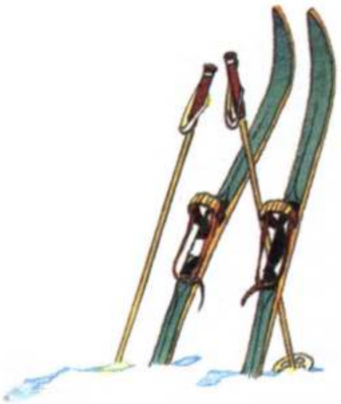

☒
◪ > н

☒
◪ > ң

☒⊘☒⊘☒
? а - а -
н а - а -

☒⊘☒☒⊘
- а ? - -
- а ң - -

◐◪◐
ә ? -
ә н -

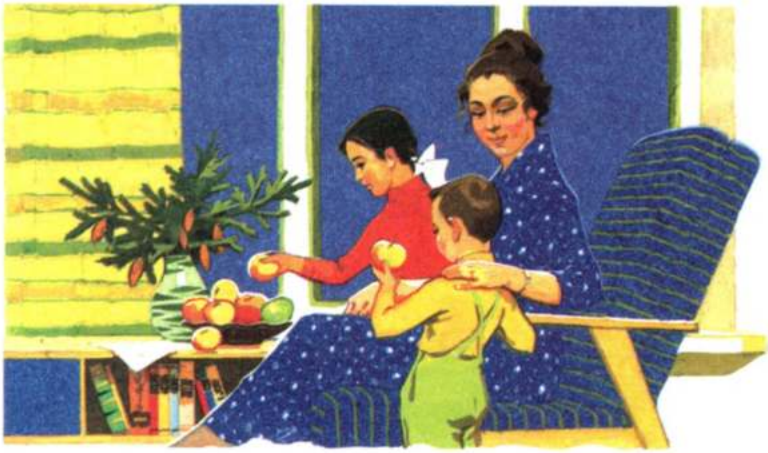

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| на | ун | ал | нә | лә |
| ана | уң | ала | әнә | ләм |
| аңа | уңа | алан | әннә | үлән |

Әнә ана. Ул үлән ала.

ана, аңа, әнә, үлән

**Рр** *Рр*

☒⊘☒
? а м
р а м

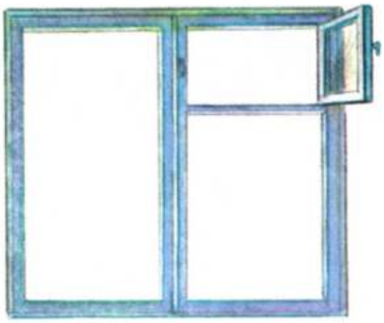

☒
 > р
◩

◩◐◩◐◩◐
- ү ? ә н ә
- ү р ә н ә

ра ру ар ур
рә рү әр үр

ана ура алма аңа уңа
ара үрә арма аңар уңар

Рәмлә.

Ана:
— Рәмлә, мә рам.
Рәмлә рам ала.

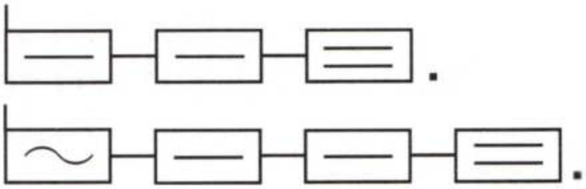

ура, үрә, әрәмә, уңа

Ләлә Рәмлә

Ләлә

Ләлә

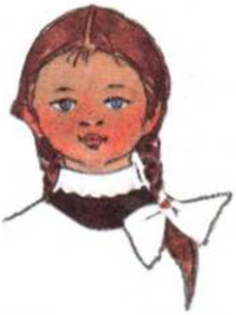

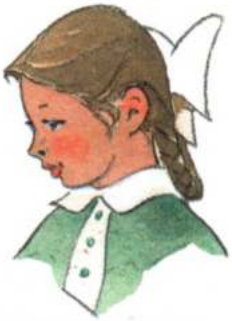

урам әрлән әрәм ара

урман әрмән үрәм манара

## Алан.

Әнә алан.

Әнә урман. Әнә әрлән.

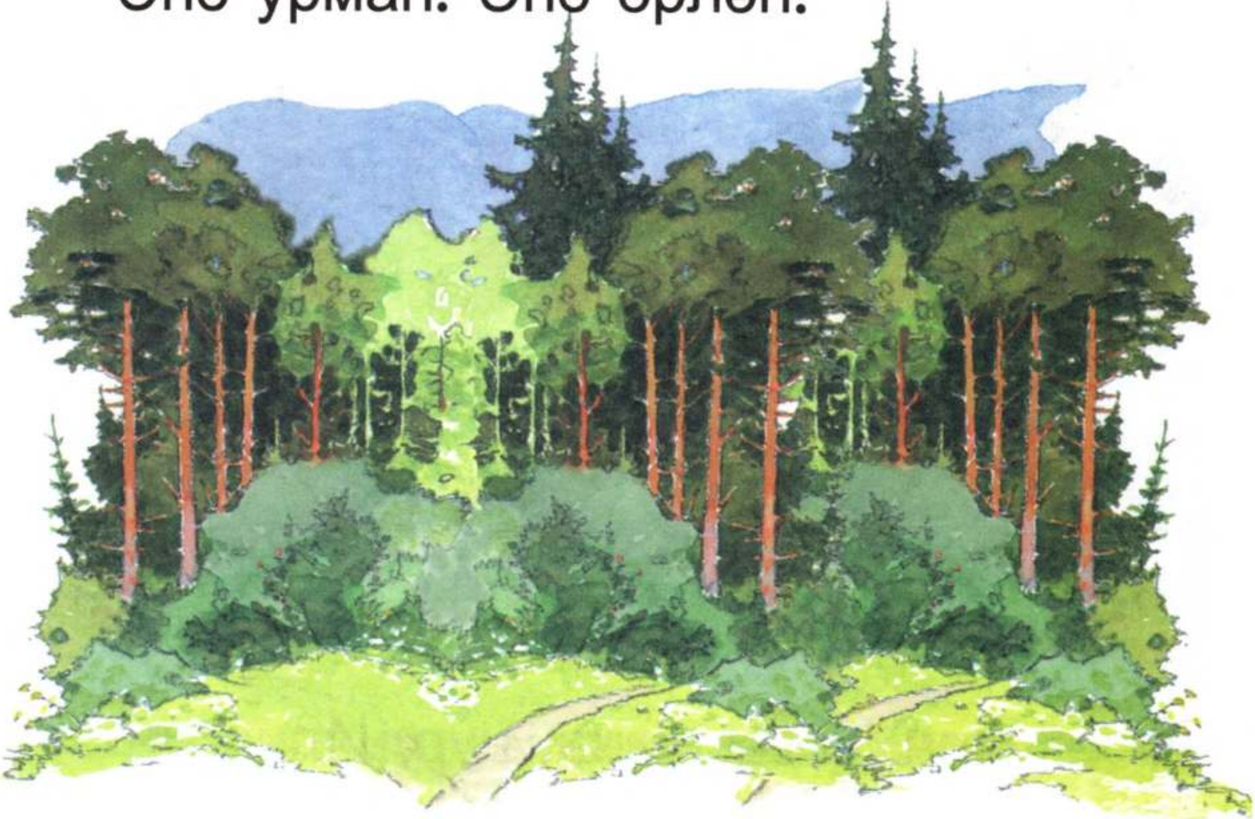

# **Ии** *Ии*

| ⊘ | ◐ |
|---|---|
| а | ə |
| у | ү |
| | |
| | |
| | и |

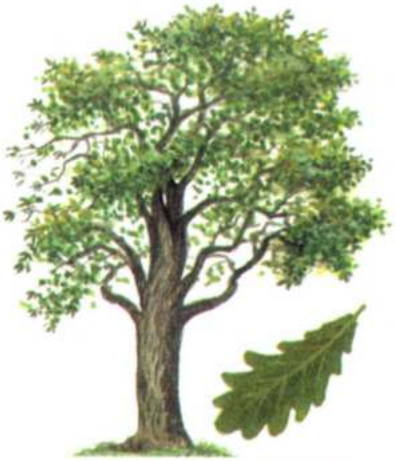

**ил ин им ир**
**ли ни ми ри**

◐ ◩ ◐ ◩
? м ə н
и м ə н

әни әнә ил мин аңа
мәми инә иң миң миңа
нәни иңә ир имән Миңнур

и . . .

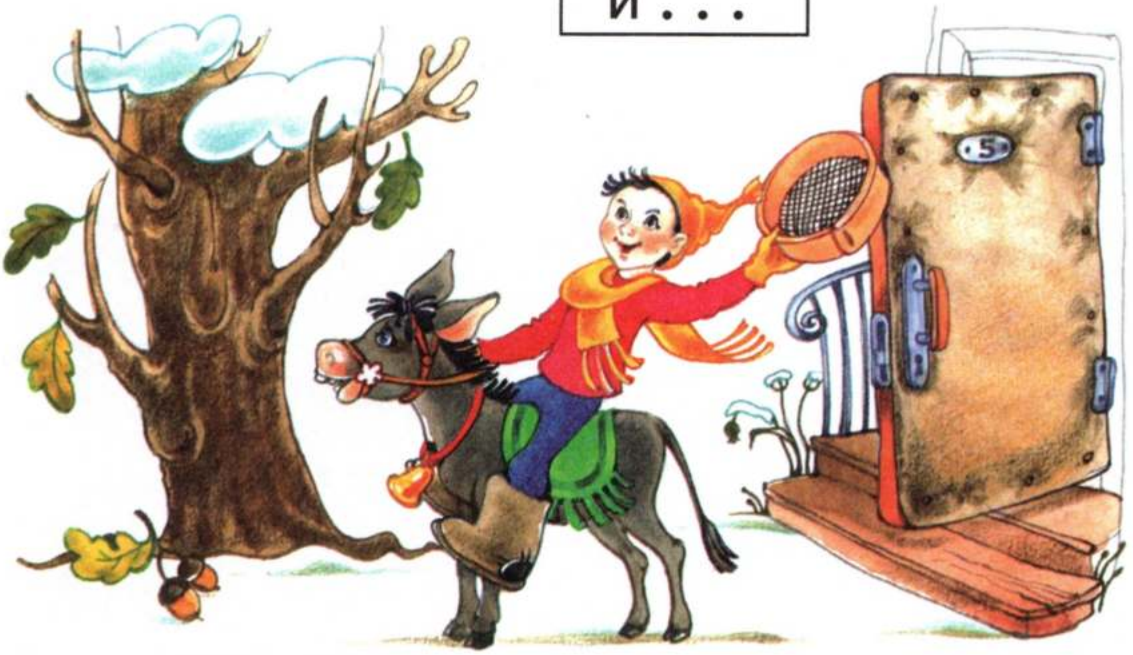

мин, миң, миңа, нур, Илнур

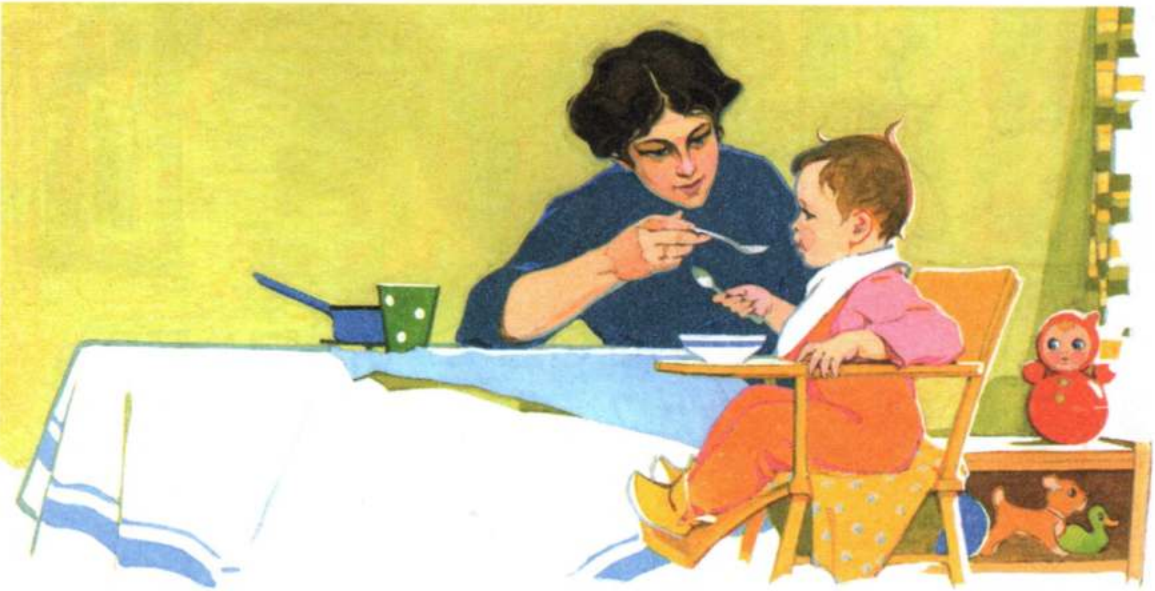

| | | | |
|---|---|---|---|
| әрәм | Рәмил | Наил | Нур |
| әрәмә | Рәмилә | Раил | Миңнур |

Әнә Әминә. Әнә Наилә.
Әминә нәни.
— Мә, Әминә, мәми.
Әминә мәми ала.

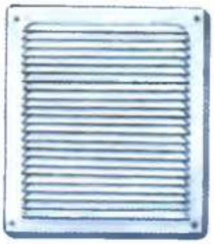

р . . .

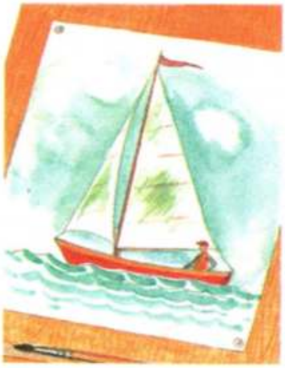

Рәмилә, Әминә, миң, Әмир, әрни

**Зз** Зз
**Сс** Сс

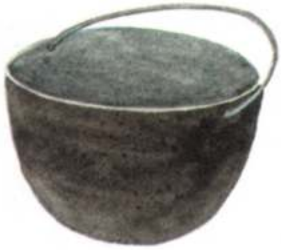

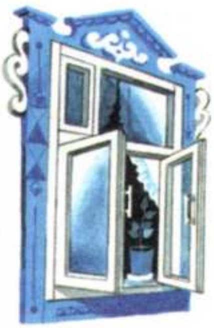

з < ⊠ ◩   с < ⊠ ◩

⊠⊘⊠⊘⊠
-а?ан
-азан

◩◐◩◐◩◐
-әрә?ә
-әрәзә

⊠⊘⊠
?ал
сал

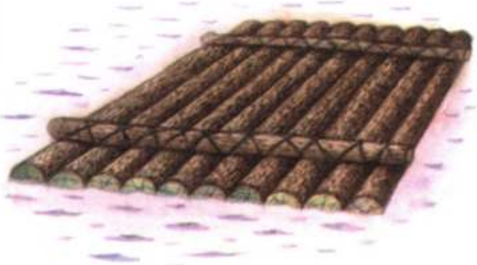

◩◐◩◐◩
?әнә-
сәнә-

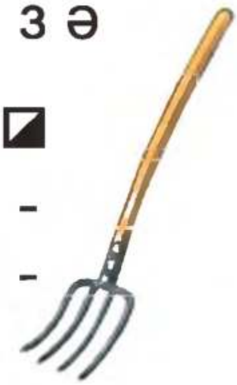

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **за** | **зә** | **зу** | **зү** | **аз** | **әз** | **уз** | **из** |
| **са** | **сә** | **су** | **сү** | **ас** | **әс** | **ус** | **ис** |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| зал | сүз | уза | изә | үлән | исән |
| сал | сүс | суза | сизә | үзән | имин |

|— – ∼ – — – ≡ .

|— – — – ∼ – — – ≡ .

үзән, исә, Алсу, сазан, Әнәс

салам сазан Наза Рәзинә Әнәс
саран заман риза Рәсимә Сәлим

Наза
заман
әни

Сара салам
- ара -алам
- ара -алам
- ара -алам

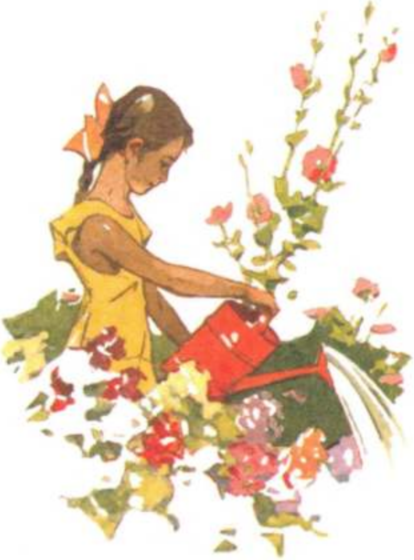

Әнә лалә үсә.
Лалә матур. Рәсимә
аңа су сала.
Ул зур үсә.

Сара, зур, Сәлимә, әнис, сиңа

**Бб** *Бб*
**Пп** *Пп*

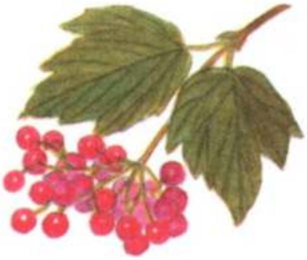

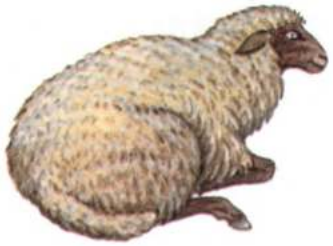

⧄ > б
◪

⧄ > п
◪

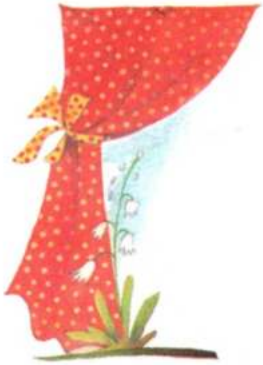

⧄⊘⧄⊘⧄
?алан
балан

◪◐◪◐◪
?әрән
бәрән

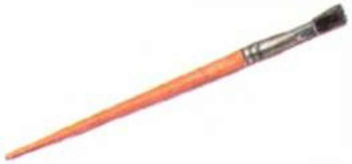

| | |
|---|---|
| **ба** | **па** |
| **бә** | **пә** |
| **бу** | **пу** |
| **би** | **пи** |

◪◐◪◪◐
?әрдә
пәрдә

⧄⊘⧄⊘⧄⊘
?умала
пумала

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| бар | арба | апа | әби | Саба |
| пар | арпа | ипи | бәби | Апас |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| бал | бәр | бүл | бүлмә | сүрән |
| бар | бир | бил | бүләм | сүлпән |

Бану, сәбәп, пилмән, пумала, басма

|  |  |  |  |  |
|---|---|---|---|---|
| бар | бәр | бул | бүл | бир |
| бара | бәрә | була | бүлә | бирә |
| барам | бәрәм | булам | бүләм | бирәм |

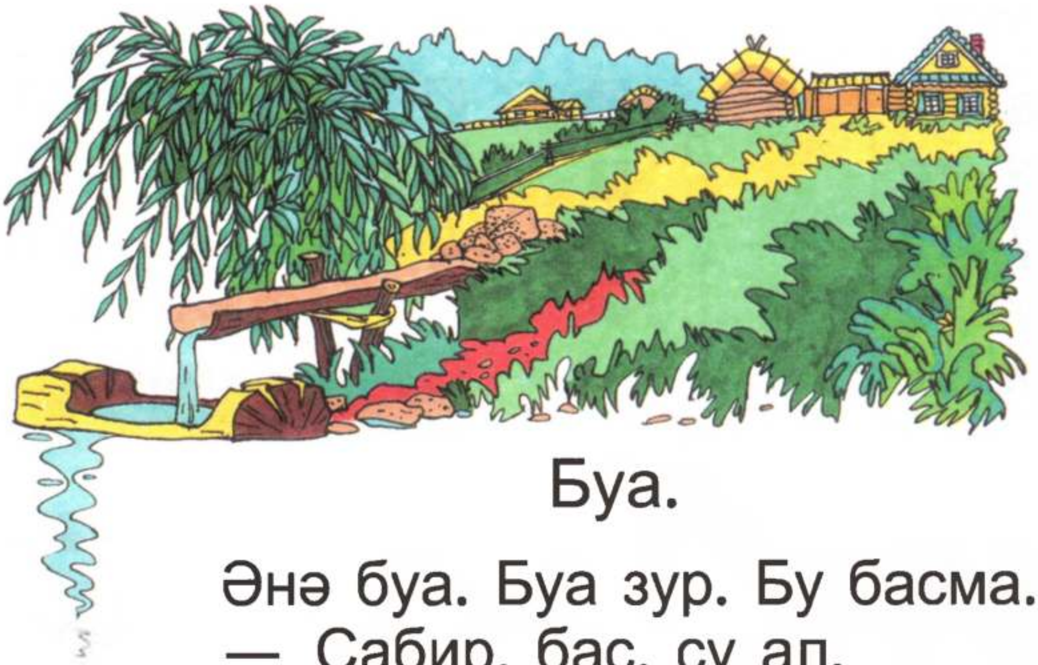

## Буа.

Әнә буа. Буа зур. Бу басма.
— Сабир, бас, су ал.
Сабир су бирә. Апа су ала.

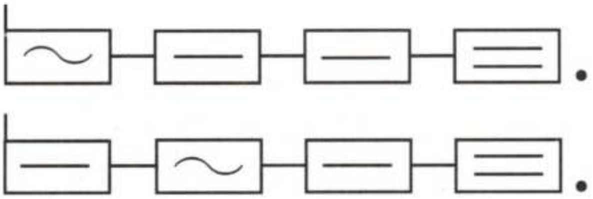

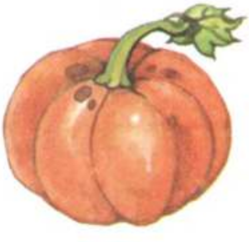

- аба -

буа, Сабир, бүләм, бүлмә, Апас

**Дд** Дд
**Тт** Тт

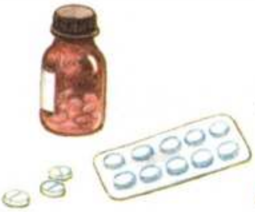

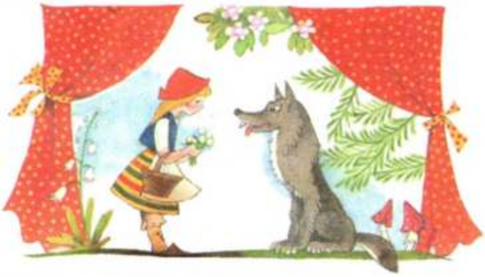

| | |
|---|---|
| **да** | **та** |
| **дә** | **тә** |
| **ду** | **ту** |
| **дү** | **тү** |
| **ди** | **ти** |

д < ☒ ◪
т < ☒ ◪

☒⊘☒⊘ ◪◐◪◪◐
?ару пәр?ә
дару пәрдә

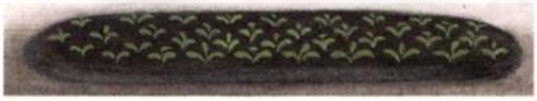

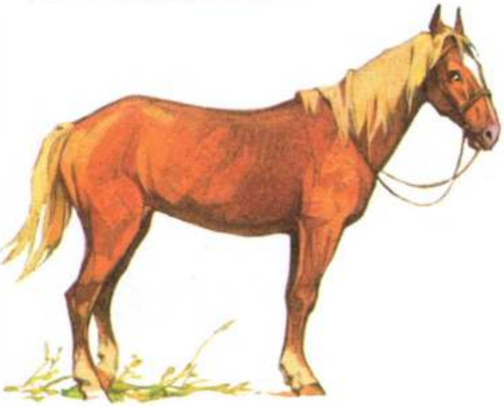

◪◐◪◐◪
?ү?әл
түтәл

⊘☒
а?
ат

**ат ут эт ит**

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| дала | дус | дан | сәбәп | Әлмәт |
| тала | туз | таң | сәдәп | Әтнә |

## Далада.

Әнә дала. Анда атлар. Дамир атта. Булат та атта. Атлар тиз бара. Дамир уза.

— Булат, тиз, тиз!

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| тап | таң | дан | тирән | дәрт | тиз |
| туп | туң | дус | идән | дүрт | түз |

| | | | |
|---|---|---|---|
| Динә | Дамир | Азат | татар |
| Дилә | Тимур | Марат | Татарстан |

## Дуслар.

Азат, Марат — дуслар. Алар тату. Азат туп ата.

— Марат, ә син тап!

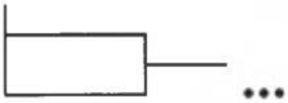

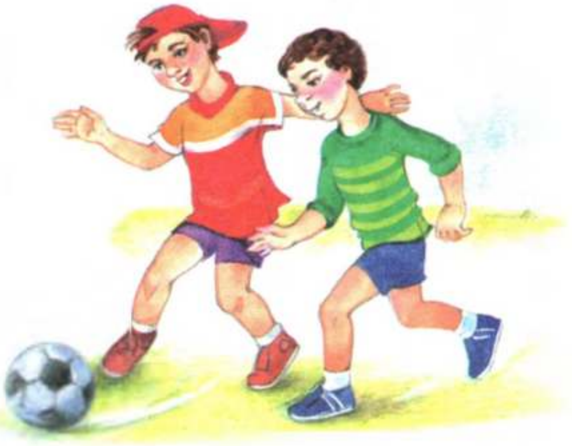

та ба

ти бә

ата

апа

Мәдинә, әрдәнә, пәрдә, Талип, тартма

**Гг** *Гг*
**Кк** *Кк*

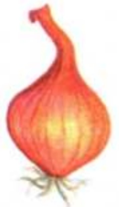

☒⊘☒⊘☒
с у ? а н
с у г а н

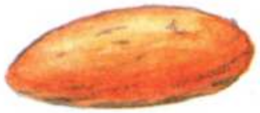

◪●◪●◪●
? ә р ә б ә
г ә р ә б ә

☒
◪ > г

☒
◪ > к

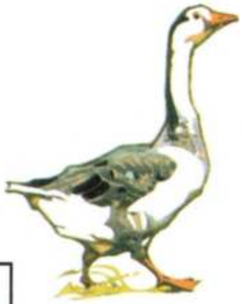

|  |  |
|---|---|
| ка | га |
| ку | гу |
| кә | гә |
| кү | гү |
| ки | ги |

☒⊘☒
? а з
к а з

◪●◪●◪
? ә р ә з
к ә р ә з

ак ага алга кисә тирәк
мәк кага алка гизә сирәк

## Мәктәптә.

Әнә мәктәп. Мәктәптә китап күп. Кәрим мәктәпкә килә. Газиз дә мәктәпкә килә. Балалар зур үскәннәр. Апа аларга китап бирә. Китап матур.

бүләк, әбәк, капка, такта, атта

кар кил каз кап күр күп
кал ким кәс гәп күз күл

урак үрнәк туган түгәрәк иләк
усак үрдәк суган күбәләк бүләк

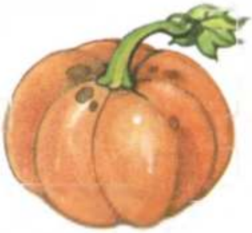

## Кабак.

Бу кабак. Кабак каты. Кабак баллы.
Наилә: «Ләлә, ал калак, ал кабак!»
Ләлә: «Кабак тәмле».

## Кибеттә.

Галим, Гүзәл — туганнар. Алар Казанда торалар. Анда урамнар киң, зур, матур. Гүзәл, Галим кибеткә киләләр. Гүзәл икмәк ала. Галим туңдырма ала.

карга, багана, такта, капка, тәгәри, тигәнәк

гүзәл — Гүзәл
галим — Галим
камил — Камил
алабуга — Алабуга
казан — Казан

газ
Газиз
Кама
Казан
грамм
гармун
картина
карт

Абага урманда үсә.

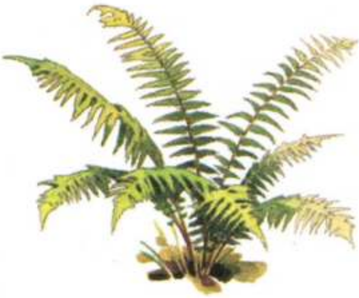

1) ☐ ☐ ☐

2) 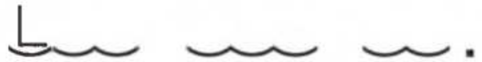

3) Абага урманда үсә.

4) Абага урманда үсә.

## Көз.

Көз килде. Үләннәр
Саргайды, шиңде.
Сап-сары яфраклар
Җиргә сибелде.

*Әхмәт Ерикәй.*

## Кошлар киткәндә.

— Сыерчыгым, нигә китәсең?
Сагынырмын сине, киткәчтен.
— Көз җитте бит инде, мин туңам,
Килгән идем җәйге костюмнан.

*Бари Рәхмәт.*

## Көз.

Күрәмсез, дусларым, көз килде тышта;
Озак тормас, килер ак тунлы кыш та.
Китә башлады инде бездән кошлар;
Алар бездән ерак җирләрдә кышлар.

*Габдулла Тукай.*

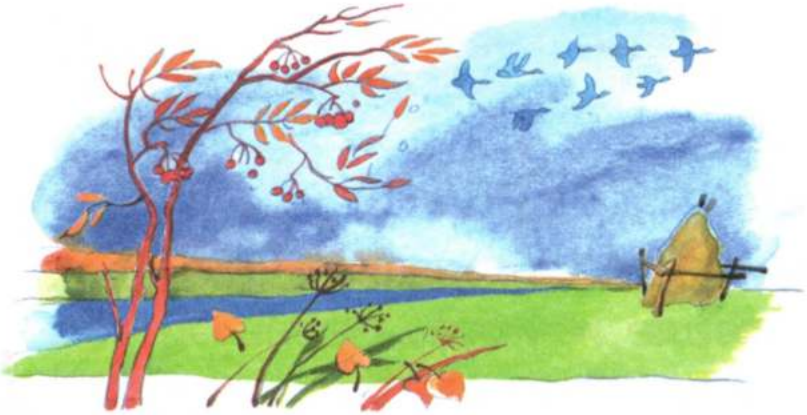

## Октябрь.

Октябрьдә, октябрьдә
Яңгырлар бик еш ява.
Бар үләннәр дә саргая,
Чикерткә тынып кала.

Яфраклар өзә-өзә,
Көчле җил уйный тышта.
Бик күп утын хәзерләнә
Мичкә ягарга кышта.

*Мөнир Мазунов.*

## Кыш килде.

Урамнарга, бакчаларга,
Урман, кырлар өстенә
Ак мамыктай күбәләк кар
Төшә дә төшә генә.

Һава саф — рәхәт суларга,
Яп-якты бөтен урын.
Кыш бабай килде кунакка,
Җир киде йомшак тунын.

*Галимҗан Латыйп.*

## Серле тартма.

Бер серле тартма бар. Ул тартма үзе бик гади. Ә тартма эчендә серле көч бар. Серен әйтсәм әйтим инде. Моның өчен тартма эченә ярма, бодай, орлык яки ипи валчыгы салырга һәм тартманы тышка элеп куярга гына кирәк. Шунда ук күгәрченнәр, чыпчыклар килә башлар. Ә инде сез тартмага майлы калҗа салсагыз, песнәкләр килеп җитә. Миләш тәлгәшләре куйсагыз, карабүрекләр килер. Менә күрдегезме инде.

Кыш көне шәһәрдә кошларга азык табу бик кыен. Шуңа күрә сез дә, кошларны ашату өчен, серле тартма ясагыз.

*Идрис Туктар буенча.*

## Яңа чана.

Беркөнне Раиләнең әтисе яңа чана алып кайтты. Раилә шатлыгыннан нишләргә белмәде. Биеп тә алды, сикергәләп тә. Әтисе Раиләгә:

— Чанаңны саклап кына шу, ватма,— диде.

— Ярар,— диде Раилә. Ул, чанасын тартып, ишегалдына чыкты. Аны балалар чолгап алды. Алар: «Раиләгә дә чана алганнар!» — дип шатландылар. Раилә горурланып шуды яңа чанада! Үз чанасы булгач, тагын да күңеллерәк иде аңа. Бераздан аның янына күрше малае Илдар килде.

— Раилә, чанаңны биреп тор әле, мин дә шуып карыйм,— диде ул.

Кыз аңа кулын гына селтәде:

— Кит, кит, бирмим, я ватарсың,— диде дә Илдар яныннан выжылдап шуып та китте.

Фирая белән Гүзәл, бу сүзләрне ишеткәч:

— Ул чанасын кызгана, саран, саран,— дип, Раиләне үрти башладылар. Раилә, чанасын өстерәп, Илдар янына килде. Аңа чанасын бирергә теләде. Әмма Илдар аңа әйләнеп тә карамады. Раиләгә бик күңелсез булып китте. Аны хәзер яңа чана да шатландырмый иде инде.

*Рәисә Ишморатова.*

## Сыерчык.

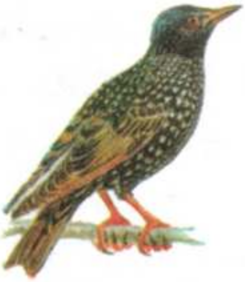

Өй түрендә — бакчада,
Талчыбык куначада
Сыерчык канат кага —
Яз килүгә шатлана.

Җилпенә ул, талпына,
Шатлыктан сайрап куя:
Ак каенның башында
Бик матур оя тора.

Кем ясаган ояны —
Сыерчык белә аны.
Чут-чут итеп сайравы —
Аның оя сайлавы.

*Гасыйм Лотфи.*

**Ыы** Ыы
**Ээ** Ээ

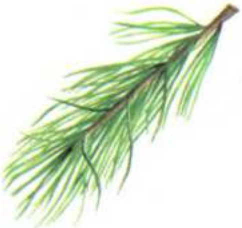

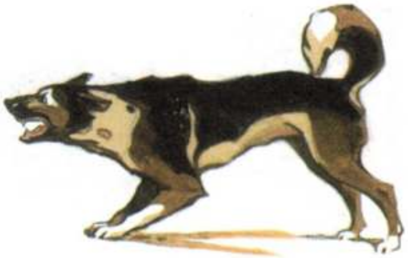

| ⊘ | ◐ |
|---|---|
| а | ә |
| у | ү |
| ы | э |
| | |
| | и |

⊘☒⊘☒
? л ? с
ы л ы с

◐◩
? т
э т

**лы ны бы гы ды зы**
**мы ңы пы кы ты сы**

кыр
кыры

кул
кулы

туган
туганы

дус
дусты

ылыс
ындыр
кырыс

дары
тары
сары

кыл
кыр
кыз

энә
элә
элмәк

эз
эзли
эзлим

эл
элә
элəм

эрлә
эрли
эрлим

Нарат урманы матур. Нарат ылыслы.

◐ [э]
↓
е

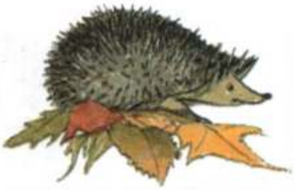

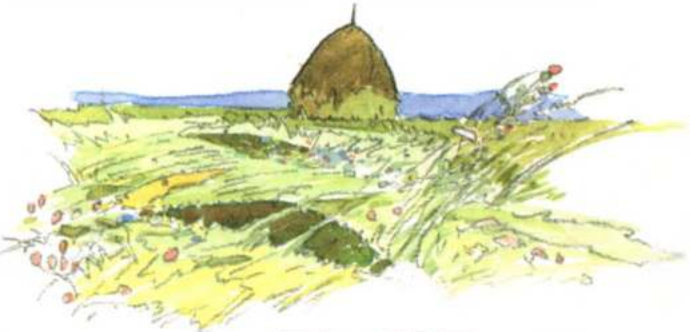

◪◐◪◪◐
[кэрпэ]
керпе

◐◪◪◐◪◪
[эскэрт]
эскерт

| эз | эре | элмәк | әрем | эссе |
|---|---|---|---|---|
| эзе | эри | күлмәк | әмер | эскерт |

## Керпе.

Урман аланы. Менә зелпе. Зелпе астында керпе бар. Керпе әнәле. Ул урман серләрен белә. Керпе үзенә азык эзли. Менә ул урман алмасы тапты. Алма тәмле.

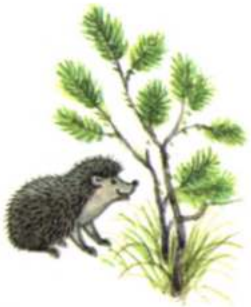

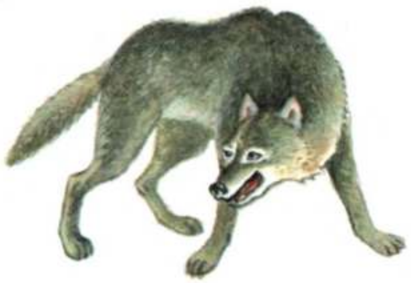

Бүре усал.
Керпе бүредән куркамы?
Ник курыксын?
Ул бит әнәле!

без белем элек элемтә тимер
сез белен терлек үренте күмер

электр эра билет букет
экран Эмма балет банан

## Эз.

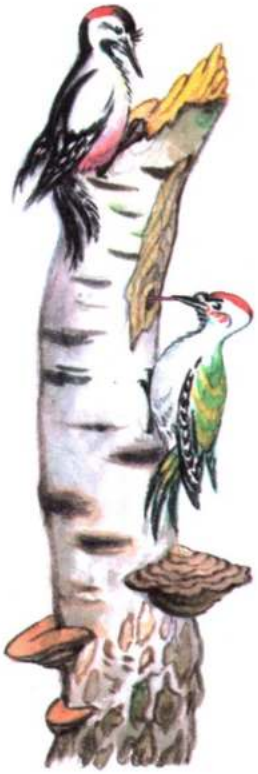

Урман. Кар тирән. Карда эз. Әнә эт. Эт эздән килә. Нинди эз икән ул?

## Тукран.

Кем ул урманда барабан кага? Менә ул — кызыл бүрекле тукран. Тукран наратка кунды. Ул корт тапты. Тукран — урманның табибы.

элемтә, үсенте, эссе, үткен, тел

**Оо** *Оо*
**Өө** *Өө*

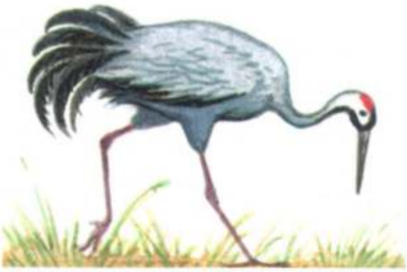

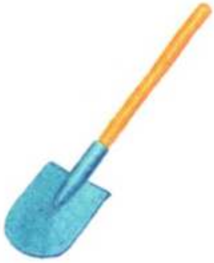

| ⊘ | ◐ |
|---|---|
| а | ә |
| у | ү |
| ы | э |
| о | ө |
|  | и |

⧄⊘⧄⧄⊘
т ? р н а
торна

◩◐◩◐◩
к ? р ә к
көрәк

**ол он ом ор от**
**өл өн өм өр өт**

он тор ком өн көн көз өмә
от тот кол өс төн төз өрә

эз тез керә кыра тырма тырна
өз төз көри кора торма торна

**ток**
**сок**
**гол**

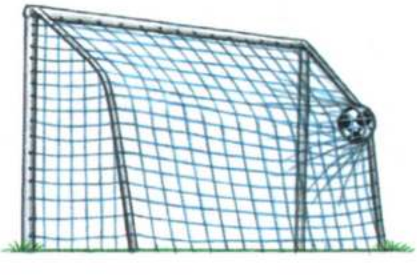

гөл, гөләп, боз, өстәл, ботак, озак, ызан

[о] [о]
о ы
[ө] [ө]
ө е

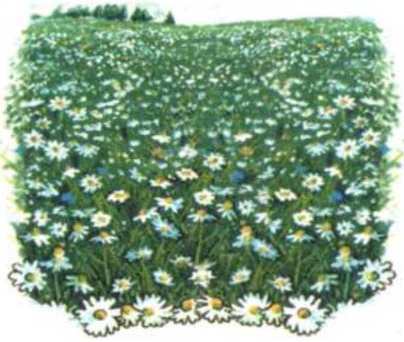

◩●◩◩◓
[с ө л г ө]
сөлге

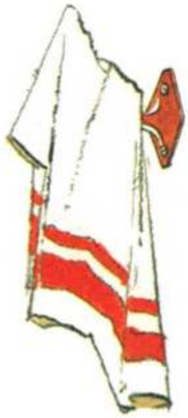

▨⊘▨⊘▨
[б о л о н]
болын

**ло мо но ро до то бо по го ко**
**лө мө нө рө дө тө бө пө гө кө**

өлге бер сөлге төтен көлке бөртек
элгеч бөре көзге бөтен төлке бөркет

## Төлке белән көртлек.

Урманда кар күп. Карда көртлек бар. Төлке үзенә азык эзли.
— Сак бул, көртлек!

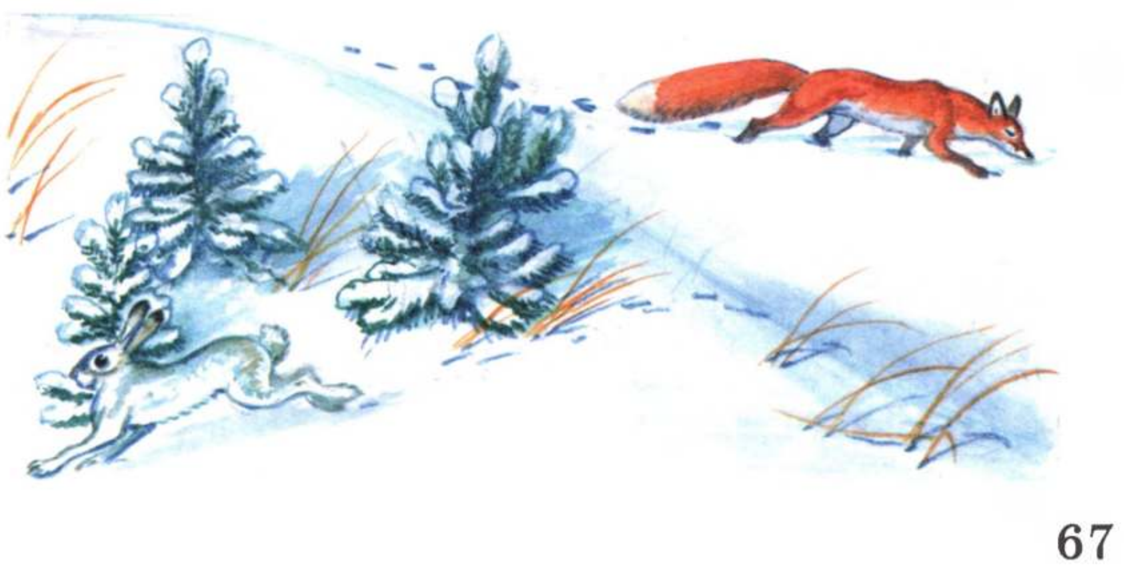

**Вв** *Вв*
**Фф** *Фф*

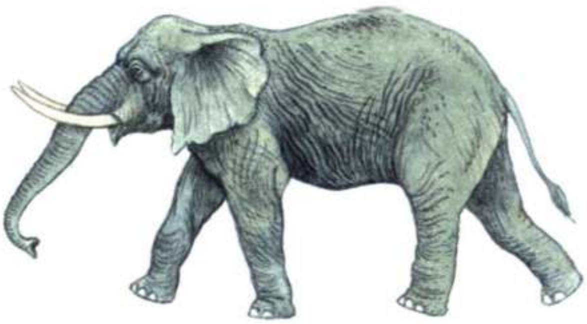

☒ ◩ > в

☒ ◩ > ф

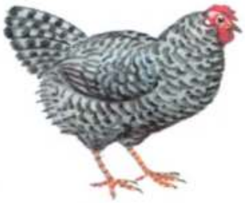

☒⊘☒⊘☒
т а ? ы к
т а в ы к

◩●◩
? и л
ф и л

**ва вә вы ве ви**

вак авыз авыл Вәсилә Ватан
ват аваз давыл Вәсимә вакыт

ваза вагон ветеран витамин

ил уф фән фатир Фазыл
фил Уфа фәлән фикер фабрика

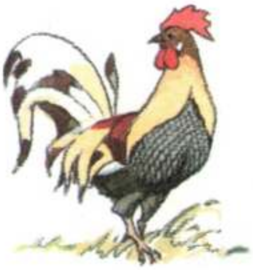

## Ферма.

Авылда ферма бар. Ферма зур. Анда терлекләр тора. Авылда тавыклар фермасы да бар.

вакыт Давыт авыз гөрләвек
ватык савыт балавыз Фирдәвес

фасыл фикер ферма Фәнис Фәрваз
фарсы факел фанер Фәнүзә Фирүзә

## Минем Ватаным.

Татарстан — минем Ватаным. Туган илемдә зур калалар, матур авыллар, урман-сулар бар. Калаларда завод-фабрикалар гөрләп тора. Безнең үз әләмебез, гимныбыз бар. Без үз әләмебез белән горурланабыз.

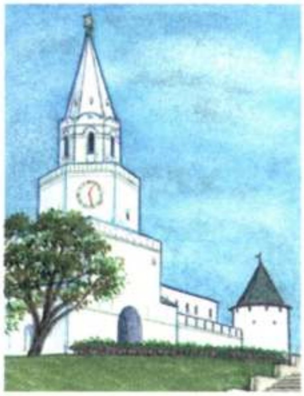

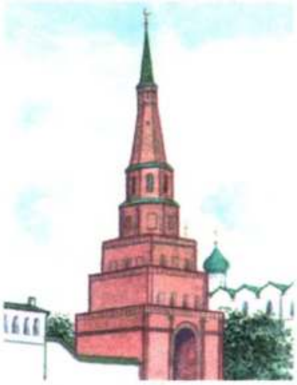

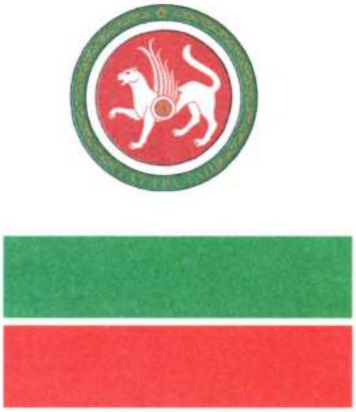

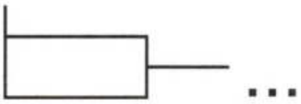

Ватан, авыл, әлифба, Фәридә, дәфтәр

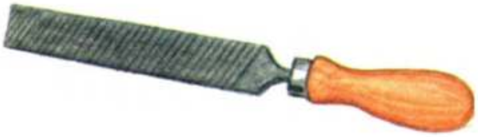

◕◩◕◩

и г ә ?

и г ә ү

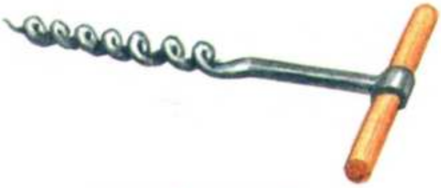

⊠⊘⊠⊘⊠

б о р а ?

б о р а у

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| бау | сау | бозау | игәү | нәүрүз |
| тау | дәү | борау | икәү | тәүлек |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| бау | тау | борау | олау | игәү |
| бавы | тавы | боравы | олавы | игәве |

## Борау.

Сорамадым соравын,
Алдым бабам боравын.
Борауны борам-борам,
Борам, остара барам!
Боравымны кулдан алып,
Колакны борды бабам.

*Шәүкәт Галиев.*

дәүләт, нәүбәт, олау, Сәүбән, давыл

# **Йй** *Йй*

ай
әй
ой
өй
уй
ый

☒
◩ > й

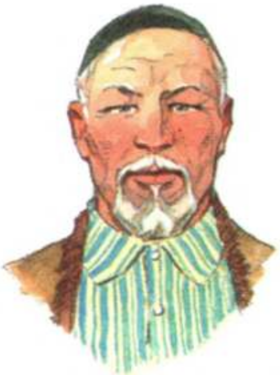

☒⊘☒⊘☒
б а б а ?
б а б а й

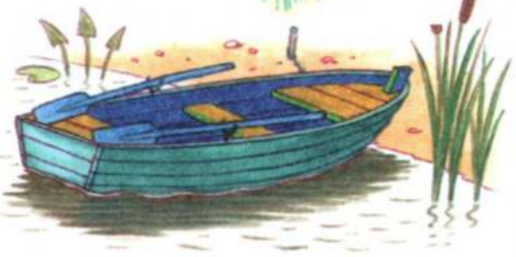

◩◐◩◩◐
к ө ? м ә
к ө й м ә

ай уй өй әйт кой өйрән
май куй көй кайт той әйрән

тугай байрак файда Айрат
Тукай кайрак Фәйзи Айсылу

## Зәйдә.

Зәй киң, тирән. Аның суы салкын. Зәйдә балык күп. Малайлар көймәдә. Алар балык тоталар. Айнур дүрт балык каптырды. Фәйзи алты балык тотты. Алар су керергә дә өлгерделәр.

Саймә — зур кыз.
Ул үзе төймә тага белә.

⊘⧄⊘⧄
а б ы й

| ⊘ | ◑ |
|---|---|
| а | ә |
| у | ү |
| ы | э |
| о | ө |
| ый | и |

эби утиде бирик әйтик

эби утим бирик әйтик

абый утый барыйк кайтыйк

уйлый карый сайлый кыйгак Барый
уйный тарый сайрый коймак Бакый

укы коры соры тары
укый корый сорый тарый

## Барый.

Барый — зур малай. Ул мәктәптә укый. Ул әйбәт укый. Барый унга кадәр саный да белә. Ул тиз уйлый. Әни Барыйны мактый.

Айсылуның да укыйсы килә. Ул китап карый. Тик укый гына белми.

Тугайда тургай сайрый.
Фәйзи курайда уйный.

**Яя** *Яя*

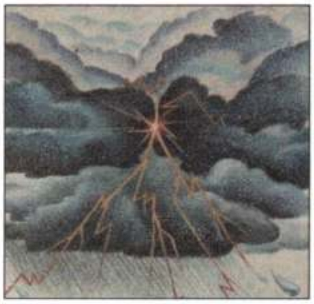

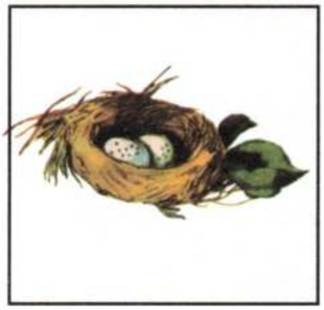

⧄⊘ [й а] я

◩◑ [й ә] я

◩◑◩◑◩ [йәшэн] яшен

⊘⧄⊘ [о й а] оя

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| ана | әнә | ау | ага | ава | аңа |
| яна | янә | яу | яга | ява | яңа |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| якты | ярдәм | кия | кыя | әкият |
| якын | ясмин | тия | көя | Зәкия |

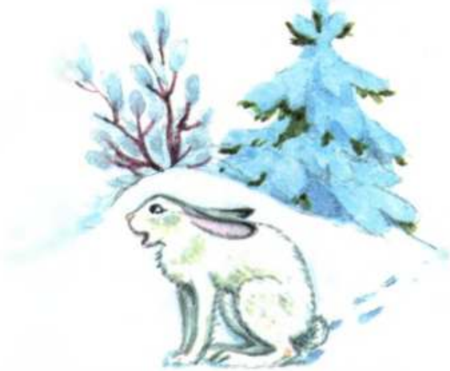

## Куян.

Төн. Кар ява. Тирә-як тын.

Куян куак астына поскан. Ул төлкедән, ябалактан курка. Кылыйны алардан ак туны саклый. Ак карда ак куян күренми.

якын ятим ясый яңгыр
ялкын яки ярый яңгырау

оя бая таяк кыяр ояла яулык
өя бәя сөяк кыяк пыяла яулый

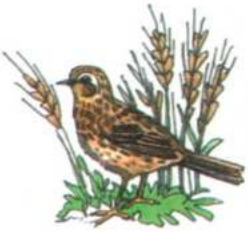

## Тургай.

Тургай безнең якларга яз көне кайта. Ул матур сайрый. Зәңгәр күктә сайраган тургайны күреп тә булмый. Ул зур түгел. Үзе кара тимгелле, коңгырт-сары төстә.

Тургай оясын иген кырында ясый. Анда үзенә азык таба. Тургай игеннәрне зарарлы кортлардан саклый.

Куян төнлә азык эзли. Ул кайры кимерә. Бөреләрне дә ярата.

**Ь** ь

яп
?
[й а п] [й ә п]
я п  я п ь

аз ал ак ар ат
яз ял як яр ят

яп ят ямь гаять
япь ятьмә ямьле васыять

## Язгы су.

Язгы яңгырлар явып үтте. Агыйделдә су күтәрелде. Гаять зур су утрауларны каплады. Бик күп җирләр су астында калды.

Мул су кырларны сугара. Тиздән анда гөрләп иген үсәр.

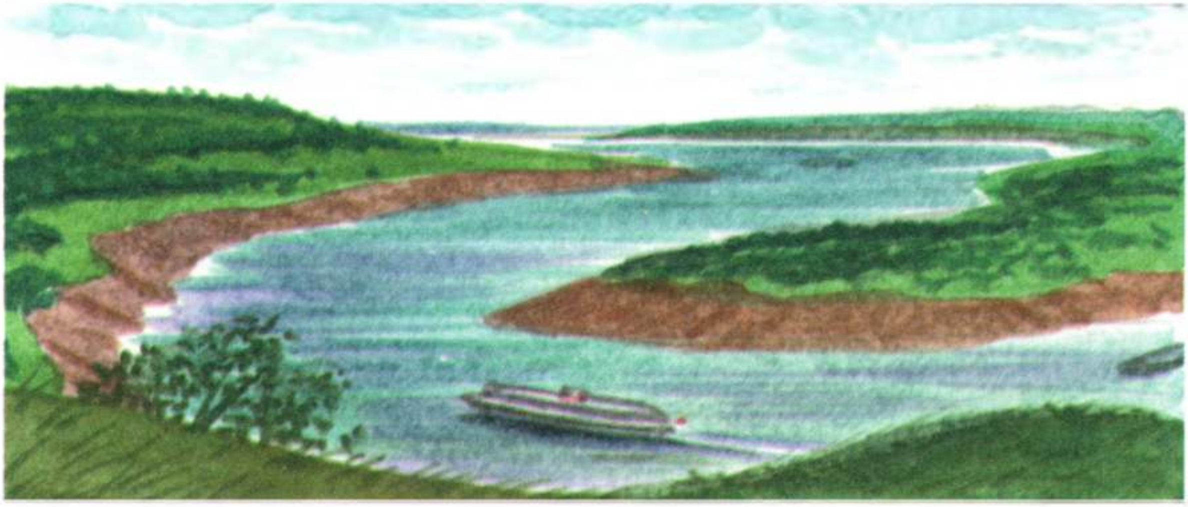

**Ь** ь
**Ъ** ъ

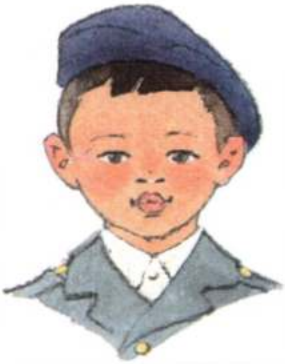

⧄⊘◐⧄
[Ф а и қ]
Ф а и ?
Ф а и к ъ

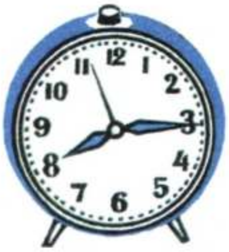

◩◐⧄◐◩
[с ә ғ ә т]
с ә ? ? ?
с ә г а т ь

кәгазь
вәгазь
сәгать

Тәлгать
Рифкать
Сәгыйть

нәкъ
Фаикъ
тәкъдим

ягъни
мәгънә

вәгъдә
дәгъва

Мәгъсүм
мәгълүм

Сәгъдә
Әгъдәс

## Т а б ы ш м а к.

Нәкъ унике күзем бар,
Сиңа әйтер сүзем бар:
Колагымнан бор гына,
Уятырмын, тор гына.

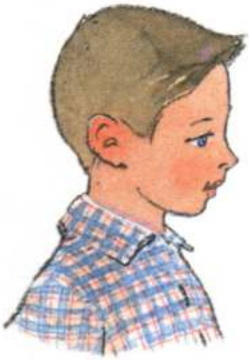

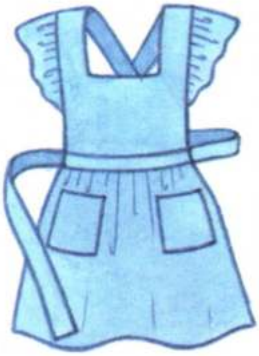

◐◪⧄⊘⧄
[илйас]
Ильяс

⊘⧄⧄⊘⧄⧄⊘⧄
[алйапқыч]
алъяпкыч

дөнья дәрья

көньяк төньяк

Ильяс Мәрьям

аръяк Акъяр

кулъязма кулъяулык

күпьяклы берьялгызы

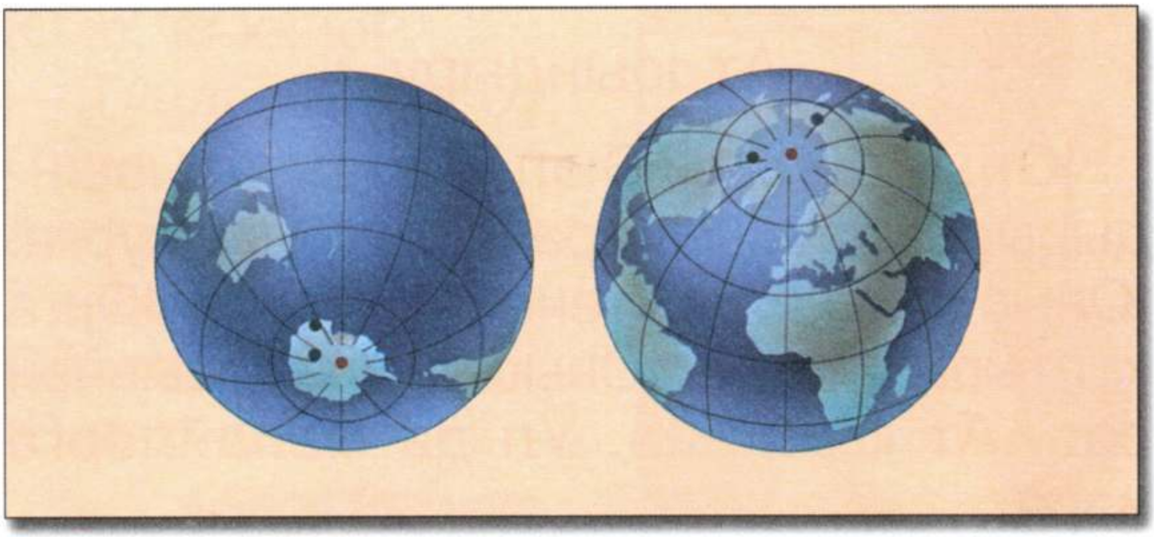

# Юю *Юю*

◪◐◪◐
[й ү к ә]
\/
ю к ә

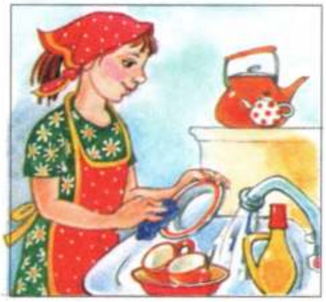

⧄⊘⊘
[й у а]
\/
ю а

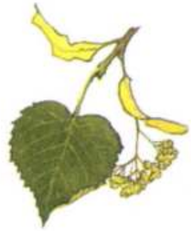

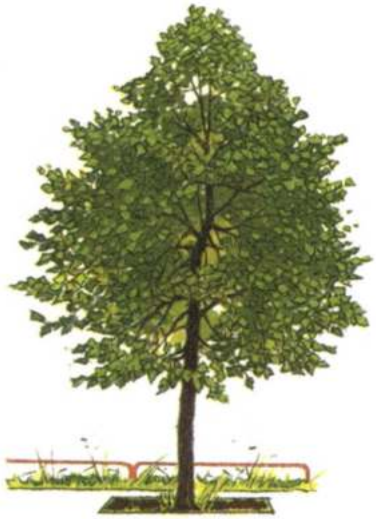

⧄⊘
[й у]
\/
ю

◪◐
[й ү]
\/
ю

юн
[й у н]
\/
ю н

[й ү н]
\/
ю н ь

ул — юл
ук — юк
уа — юа
юн — юнь
ай — аю
әй — Әюп

юка юрый юан кыю берьюлы
юкә юри юрган кию берүзе

## Ат юындыру.

Юныс дусты Әюп белән ат юындырырга барды. Кара юрга судан курка. Юныс атны әкрен генә суга кертә. Юрга калтыранып куя. Юныс аны аркасыннан сөя. Ат кыюлана. Ул да малайларга иярә.

юрга юна юана юмарт Каюм
юртак юына югала югары Юныс

ютәл юньле бию тою кою
юеш юньсез кию төю көю

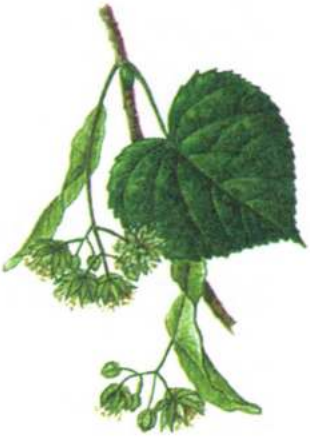

## Юкә.

Менә урман. Урманда юкә үсә. Әнә бал корты. Бал корты юкәдә. Ул бал җыя.

## Ю-ю! Ю-ю!

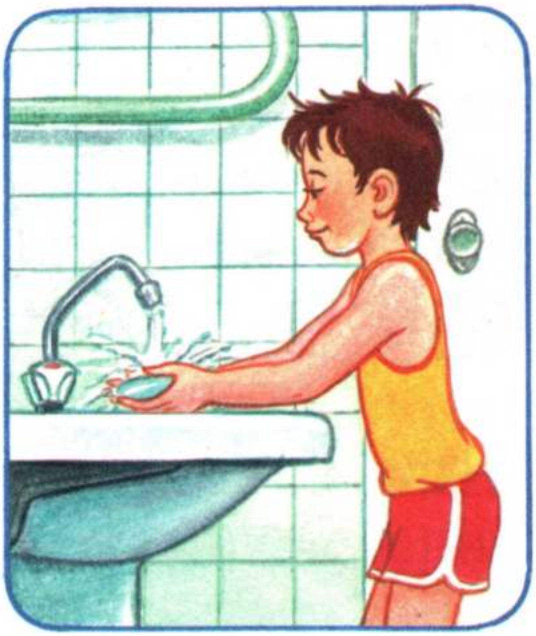

Менә сиңа су,
Бит-кулыңны ю.
Ю-ю, ю-ю, ю!
— Туңдыра бит бу,
Салкын бит бу су.
Ай-яй-яй-яй-яй!
Туңдырса да ю,
Әйбәт салкын су.
Ю-ю-ю-ю-ю!

*Бари Рәхмәт.*

# **Ее** *Ее*

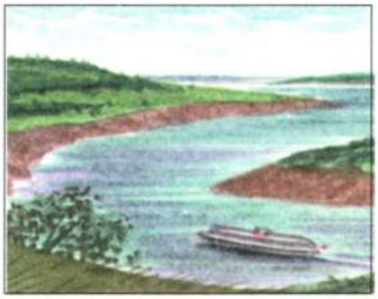

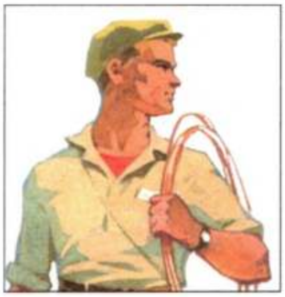

⧄⊘ ◩◑ ⧄⊘⧄⧄⊘ ◩◑◩◑◩

[й ы] [й э] [й ы л ғ а] [й э г э т]

е е елга егет

ел елан егет егәр елгыр

елга елак ефәк егерме елдам

куй тай май сый түбәтәй

куе тае мае сые түбәтәе

## Каен.

Безнең якта каен күп үсә. Аның ботаклары куе. Ап-ак кәүсәсе төз, биек. Каен урманы якты була. Сентябрь аенда каен яфраклары сары төскә керә. Урман тагын да ямьләнә.

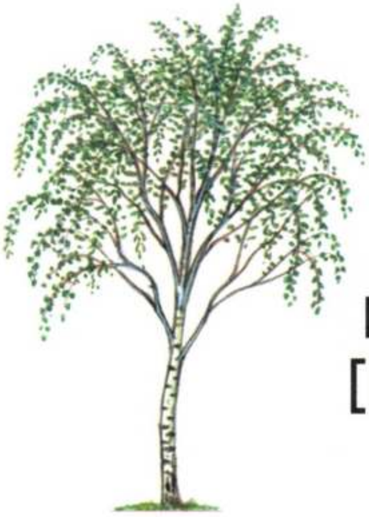

◩◐◩◐◩
[т и й э н]
∨
т и е н

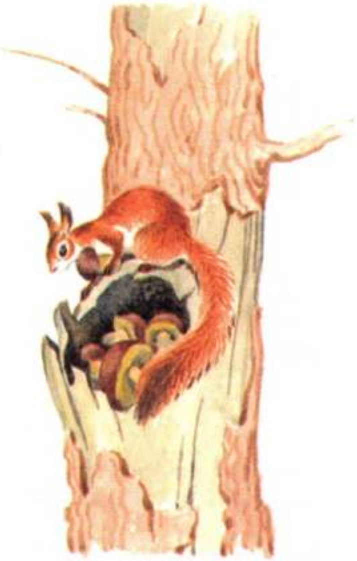

⧄⊘⧄⊘⧄
[қ а й ы н]
∨
к а е н

каен төен кием биек Сәет
кыен тиен киен киек бәет

киенә туена каенсар елъязма
сөенә коена саескан берьеллык

## Идел буенда.

Нигъмәтнең туган авылы Идел буенда. Идел — аның яраткан елгасы.

Нигъмәт дусты Рифкать белән су буена килде. Елга киң, тирән, су өсте тын. Малайлар бу дәрьяга сокланып карап тордылар. Бу бөек елганың аръягында нинди серле илләр, ерак юллар бар икән?

[йа] > я
[йә] > я

[йу] > ю
[йү] > ю

[йы] > е
[йэ] > е

[йо]-?
[йө]-?

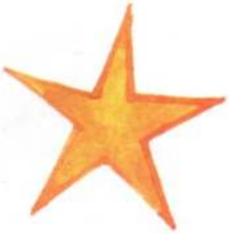

⧄⊘⧄⧄⊘⧄
[й о л д о з]
й о л д ы з

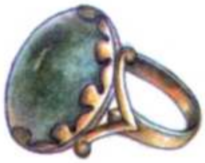

◩◐◩◐◩
[й ө з ө к]
й ө з е к

ерт ега егет ефәк елдам
йорт йога йөзек йөрәк йолдыз

йөзә йөгерә йөк йомры йомгак
йөри йөгерек йөрәк йомран йодрык

## Бәләкәй энем.

Урамда караңгы. Балалар йоклыйлар. Минем энем бәләкәй. Әни энемне йоклата:

Йокла, йокла, йом күзең,
Йом-йом күзең, йолдызым.
Кичтән йокың кала да
Йоклап үтә көндезең.

**Җҗ** Җҗ
**Чч** Чч

◪
◪ > җ

☒
◪ > ч

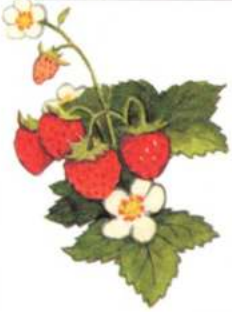

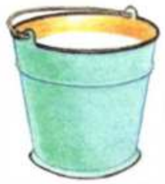

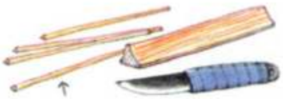

◪◐◪◐◪ ◪◐◪◐◪ ☒⊘☒⊘

? и л ә к ? и л ә к ? ы р а

җ и л ә к ч и л ә к ч ы р а

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| җир | җил | җыя | чык | чәч | мич |
| җыр | җим | җәя | чын | чүп | кич |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| җигә | җиләк | җыр | җибәр | җитен |
| чигә | чиләк | чор | чибәр | читен |

## Урманда.

Энҗе белән Нәҗип — дуслар. Алар урманга җиләккә киттеләр. Энҗе җиләкләрне тиз таба. Нәҗип кызыл җиләкне чиләгенә өзеп салды. Җиләк бик тәмле. Урманда җиләк күп.

ча...а чы...а җи...

җөмлә җилем җиңел җиде Җәмилә
җомга җилән җиңә җитен Сәҗидә

чигә чилән чәчкеч чебеш чулпы
чыга чолан ачкыч чыбык Чулпан

## Аланда.

Урман эчендә кечкенә алан бар. Аланда матур чәчәкләр үсә. Чәчәк таҗларында чык тамчылары ялтырый. Чәчәкләр өстендә чуар күбәләкләр оча. Агачларда сандугачлар җыр суза:

— Чеп-чер,
чеп-чер,
чүт-чүт-чүт!

## Табышмак.

Нинди аучы коралсыз
Җәнлек аулый төн буе;
Аннан, мыегын селкетеп,
Йоклап ята көн буе?

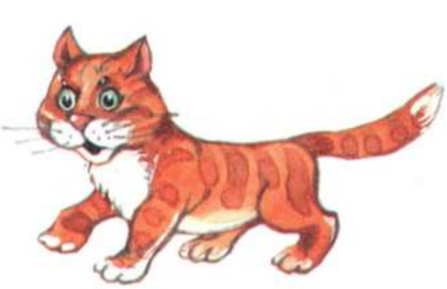

**Жж** *Жж*
**Шш** *Шш*

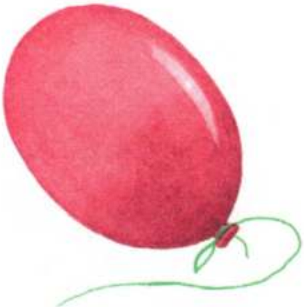

☒⊘☒
? а р
ш а р

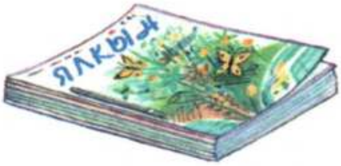

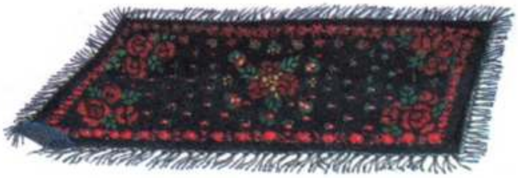

☒⊘☒☒⊘☒
? у р н а л
ж у р н а л

☒ > ж
?
☒ > ш
◪

◪◑◪
? ә л
ш ә л

жәл жетон дежур гөжли
жилет журнал абажур гыжлый

жәл аш теш яшь шигырь
шәл баш биш яши шагыйрь
шәм каш кыш яшьтәш шәфәкъ

шома шелтә башак жирәбә
шөреп шүрлек башлык шобага

шалаш шакмак шомырт ашъяулык
шалкан шапшак шыпырт йөзьяшәр

## Шугалак.

Кыш җитә. Балалар шугалакта. Боз шома. Малайлар шатланып шуалар. Шамил, Рушан ярыша. Рушан тиз шуа. Шамил калыша.

— Шамил, тырыш. Тиз шу!

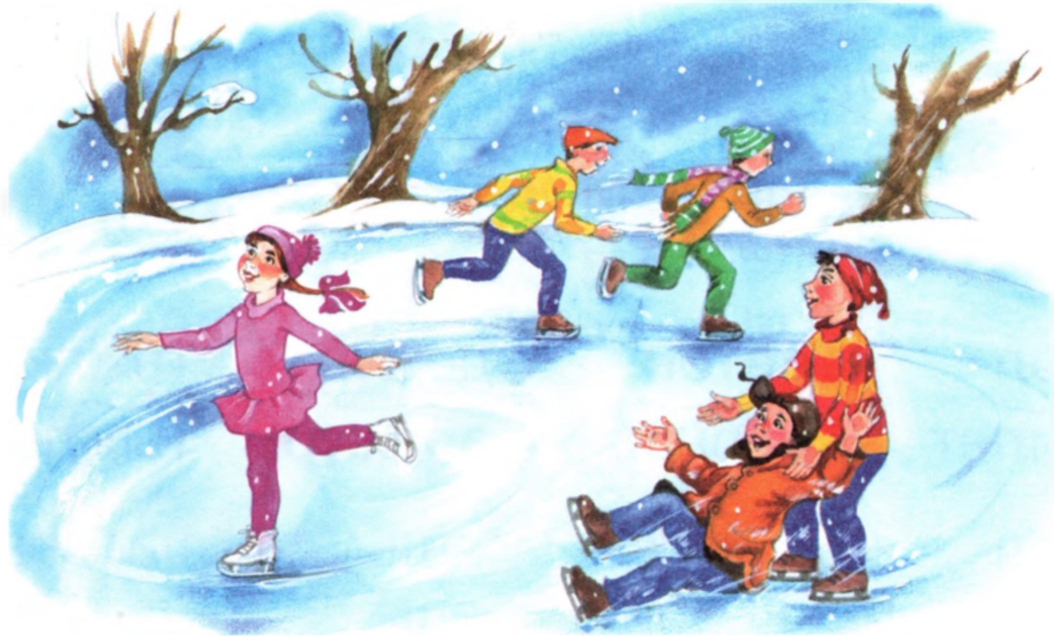

## Кыш узды.

Кыш узды. Көн җылынды. Чирмешән буе шомырт чәчәкләренә күмелде. Йомшак җилдә чәчәкләр серләшә. Чәчәк тәлгәшләре җылы көнгә шатлана шикелле. Тиздән алар тәмле җимеш булып җитешерләр.

**Щщ** *Щщ*

⧄⧄○◪
п л а ?
п л а щ

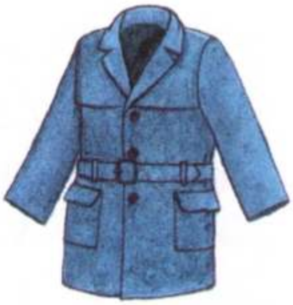

?
◪ > щ

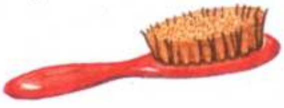

◪○⧄⧄○
? ? т к а
щ ? т к а

| | | | |
|---|---|---|---|
| чи | борыч | колач | чаткы |
| щи | борщ | плащ | щ?тка |
| щины | борщны | плащны | щ?тканы |

## Әнисә — пешекче.

Бүген Әнисә өйдә берүзе. Ул төшке аш әзерләргә булды.

— Нәрсә пешерим икән? — дип уйлады кыз. Әнисә щи пешерергә булды. Димәк, кәбестә, бәрәңге, помидор, суган, кишер кирәк.

Әнисә щи өчен яшелчә турый. Щи — тәмле аш. Әнисе шат булачак.

Ә иртәгә ул борщ пешерергә уйлады.

**Һһ** *Һһ*
**Хх** *Хх*

⧄ > х
◪

⧄ > һ
◪

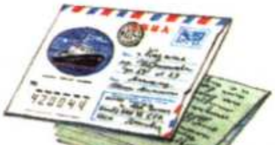

⧄⊘⧄
? а т
х а т

◪◑◪◑◪
ш ә ? ә р
ш ә һ ә р

хат хан хис хәреф хезмәт
хата халык хикмәт хәтер хөрмәт

хәл хуш хис хайван Яхъя
һәм һуш һич һаман Җәмилә

## Тәнәфестә.

Бүген без дәрестә яңа хәрефләр өйрәндек. Тәнәфестә Алсу «һ» һәм «х» хәрефләре кергән сүзләр әйтә башлады. Без аңа кушылдык:

— Хөрмә!
— Хәйлә!
— Бәхет!
— Һава!
— Һөҗүм!
— Һәркем!

халык
халат
хәбәр
хәтәр
хикмәт
хатирә
хезмәт
хөрмәт

шәһәр
зәһәр
һәйкәл
һәлак
һөнәр
һәм
Илһам
Фәһим
Таһир
Зөһрә

рәхәт
рәхмәт
хәйләкәр
хәрәкәт
халык
холык
Хәмит
Харис

## Башкала.

Казан — республикабызның баш шәһәре. Аны башкала дип тә йөртәләр. Казан — борынгы шәһәр. Анда зур йортлар, парк һәм музейлар бар. Музейларда тарих хатирәләре саклана. Казанда һәйкәлләр күп. Габдулла Тукай һәм Муса Җәлил, Мулланур Вахитов һәйкәлләре тирәсендә халык өзелми.

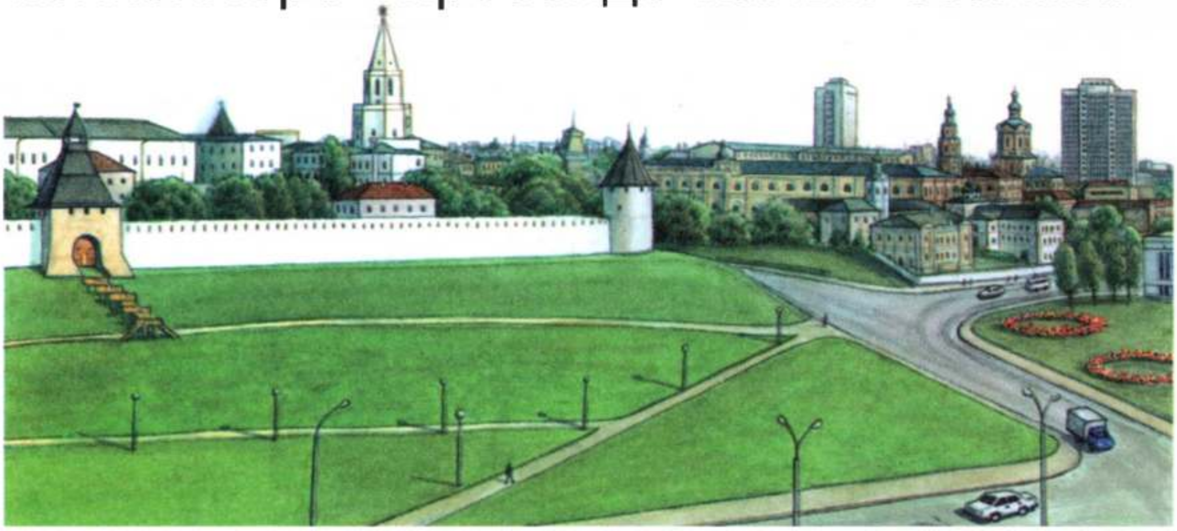

## **Цц** *Цц*

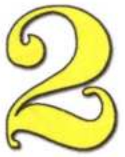

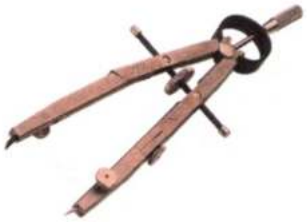

☒
>ц
?

☒○☒☒○
цифра

☒○☒☒○■
циркуль

цех
цехта
цирк
циркта

конверт
концерт
цемент
станция

акация
Люция
мотоцикл
центнер

# Концерт.

Мәктәпнең концертлар залы зур һәм матур. Без аны үзебез бизәдек.

Бүген монда концерт. Укучылар халык җырларын башкаралар. Тирән моң, сихри авазлар яңгырый концерт барышында.

Люция белән Асия «Ай, былбылым» дигән җырны башкардылар.

**Ёё** Ёё

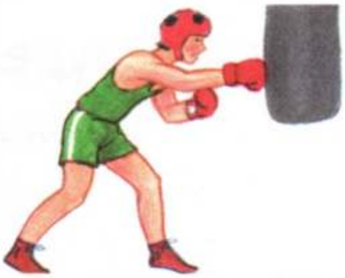

□○▨◪○□
боксёр

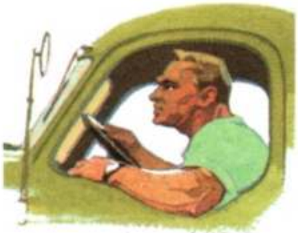

▨○◪○□
шофёр

| | | |
|---|---|---|
| шофёр | монтёр | самолёт |
| шахтёр | боксёр | вертолёт |

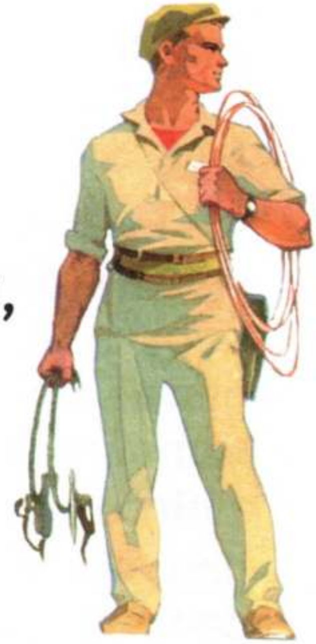

## Галәви.

Шофёр да ул, боксёр да ул
Минем абый Галәви.
— Очучы да булам әле мин,
Бик теләсәм әгәр,— ди.

## Кем ни эшли?

Шофёр машина йөртә. Монтёр тимерчыбык суза. Очучы самолётта оча. Шахтёр шахтада күмер кисә.

## Ахмак бүре.

(*Татар халык әкияте.*)

Берзаман Бүре бик ачыккан. Ни туры килсә, шуны ашармын дип, азык эзләргә киткән. Бара торгач, аңа бер Кәҗә тәкәсе очраган. Бүре Кәҗә тәкәсенә: «Кәҗә, мин сине ашыйм»,— дигән. Кәҗә тәкәсе аңа: «Ашасаң, ашарсың инде. Ярый, алайса, менә син бу тау итәгендә авызыңны ачып тор. Мин бу тау башыннан сикереп төшәрмен дә авызыңа кереп китәрмен»,— дигән. Бүре риза булган. Кәҗә тәкәсе тау башыннан сикереп төшкән дә Бүрене сөзеп еккан. Бүренең һушы киткән.

Берзаман, аңына килеп, тирә-якка караса, Кәҗә тәкәсе әллә кайчан китеп барган. Бүре бик үкенгән, ләкин соң булган.

## Кышкы уен.

Тышта ап-ак кар ява. Агач ботакларына мамыктай йомшак кар куна. Кар яугач, шәһәр аеруча ямьләнеп китә. Вәлигә бу күренеш бик ошый. Ул, чанасын алып, урамга чыга. Күрше малайлары белән бергәләп, алар ишегалдында туйганчы уйныйлар. Йомшак карны тәгәрәтеп, шар ясыйлар. Ап-ак шар, кар өстендә тәгәрәгән саен, калыная, зурая бара. Балалар куаналар.

— Ай-яй, нинди зур булды!

— Әйдә, тагын тәгәрәтик әле!

— Әйдә! Әйдә!..

Кайчакта балалар кардан ак аю яки кыш бабай ясап куялар. Бу вакыт аларның шатлыгы тагын да зур була.

— Кулына таяк тоттырып куйыйк!

— Күзенә күмер тыгыйк, әй!

— Борын ясап куйыйк. Борыны кып-кызыл булсын!

*Госман Бакир буенча.*

## Песнәк белән Әнисә.

Кыш көне иде. Көннәр үтә салкынаеп китте. Суык бабай стеналарга китереп суга, шарт-шорт итә. Тышка чыксаң, борынны чеметә.

Кошларның хәле бик авырайды. Аларга ашарга табу кыенлашты.

Беркөнне Әнисәләрнең тәрәзәсенә сары түшле песнәк килеп кунды. Тәрәзә пыяласын чукырга тотынды.

— Әни, песнәк нигә тәрәзәне чукый? — дип сорады Әнисә.

— Күрәсең ич, тышта нинди салкын. Аның ашыйсы килгән,— диде әнисе.

— Алайса, мин аны ашатыйм,— диде Әнисә, форточканы ачты да бер кисәк туң май куйды. Песнәк бик шатланды. Канат кагып, Әнисәгә рәхмәт әйтте. Күз ачып йомганчы майны ашап та бетерде.

Шул көннән алып, песнәк бик ияләшеп китте. Көн саен бер вакытта тәрәзәгә килеп куна торган булды. Тора-бара ул ачык тәрәзәдән өйгә дә керә башлады.

*Гасыйм Лотфи.*

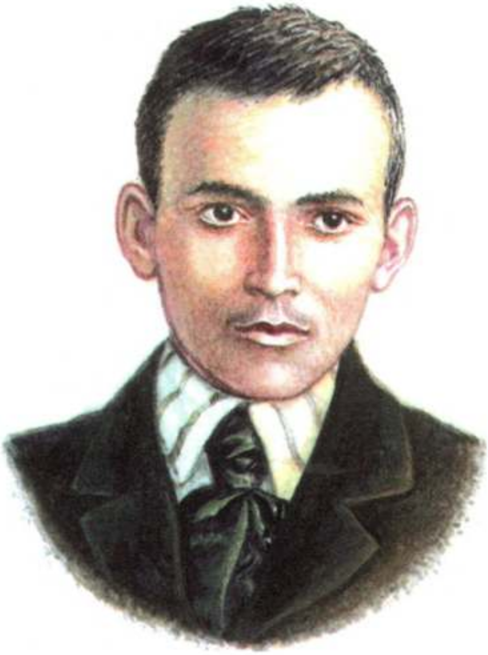

## Габдулла Тукай.

Габдулла Тукай — татар халкының бөек шагыйре. Аның әсәрләрен Татарстанда гына түгел, ә башка бик күп илләрдә дә яратып укыйлар. Ә «Туган тел» җырын белмәгән, җырламаган татар кешесе юктыр. Төркиядә, Америкада, Япониидә, Кытайда һәм башка илләрдә яшәүче татарлар да бу җырны яратып җырлыйлар.

## Туган тел.

И туган тел, и матур тел,
Әткәм-әнкәмнең теле!
Дөньяда күп нәрсә белдем
Син туган тел аркылы.

Иң элек бу тел белән
Әнкәм бишектә көйләгән,
Аннары төннәр буе
Әбкәм хикәят сөйләгән.
И туган тел! Һәрвакытта
Ярдәмең берлән синең,
Кечкенәдән аңлашылган
Шатлыгым, кайгым минем.
И туган тел! Синдә булган
Иң элек кыйлган догам:
Ярлыкагыл, дип, үзем һәм
Әткәм-әнкәмне, Ходам!

*Габдулла Тукай.*

Учебное издание

**Нурмухаметова** Альбина Шайхгамбаровна
**Ризванова** Зайтуня Шамсутдиновна
**Зарипова** Клара Муллануровна

# АЛИФБА

Букварь для 1 класса
четырёхлетней начальной татарской школы

Казань. Издательство «Магариф». 2007

*На татарском языке*

Уку-укыту басмасы

**Нурмөхәммәтова** Альбина Шәйхгамбәровна
**Ризванова** Зәйтүнә Шәмсетдиновна
**Зарипова** Клара Муллануровна

# ӘЛИФБА

Дүртьеллык башлангыч татар мәктәбенең
1 нче сыйныфы өчен дәреслек

Редакция мөдире *Х. Г. Фәйзрахманова*
Редакторы *З. М. Гыйниятова*
Бизәлеш редакторы *Л. С. Золондинова*
Техник редакторы һәм компьютерда биткә салучысы *Ф. К. Гомәрова*
Рәсемнәрне компьютерда эшкәртүчесе *Э. Ф. Нурмөхәммәтова*
Корректоры *Р. Ә. Фәйзуллина*

Оригинал-макеттан басарга кул куелды 24.08.2007. Форматы $84 \times 108^{1}/_{16}$ .
Офсет басма. Шартлы басма табагы 7,02 + форз. 0,29. Нәшер-хисап табагы 8,68 + форз. 0,50.
Тиражы 4000 д. Заказ С-1031 .

«Мәгариф» нәшрияты. 420111. Казан, Бауман урамы, 19.
Тел./факс (843) 292-57-48.
http: //magarif.kazan.ru
E-mail: magarif@mail.ru

«Идел-Пресс» полиграфия-нәшрият комплексы» ААҖ.
420066. Казан, Декабристлар урамы, 2.

**Пп** *Пп* **Рр** *Рр* **Сс** *Сс* **Тт** *Тт* **Уу** *Уу*

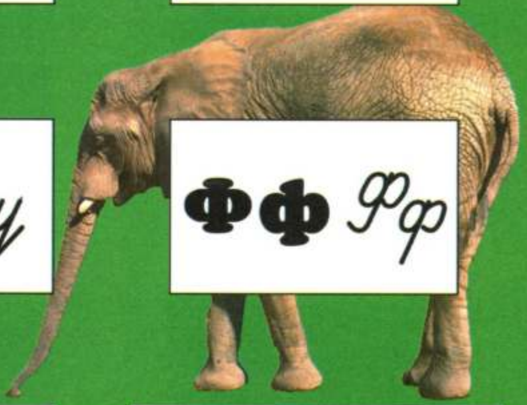

**Үү** *Үү* **Фф** *Фф* **Хх** *Хх* **Һһ** *Һһ* **Цц** *Цц*

**Чч** *Чч* **Шш** *Шш* **Щщ** *Щщ* **ъ** *ъ* **Ыы** *Ыы*

**ь** *ь* **Ээ** *Ээ* **Юю** *Юю* **Яя** *Яя*